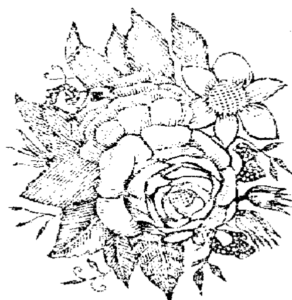
దేశీయ మహాసభయు దాని యుద్దేశములును

గ్రంథకర్త:

కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు

ప్రకాశకులు:

హితకారిణీ సమాజము

రాజమహేంద్రవరము

1951

NATIONAL CONGRESS.

దేశీయమహాసభ

ఓ మహాజనులారా!

రాష్ట్రీయప్రజల మయినందున మన కుండవలసిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి ప్రయత్నించుటకొఱకును, దానినిబట్టి మన భరతఖండమునందలి ప్రజలస్థితిని క్రమక్రమముగా నభివృద్ధిపఱుచుట కొఱకును, గడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు హిందూదేశమునందలి ప్రధాననగరములయందు మహాజనసభలు జరుగుచున్నవనియు, ఆసభలకు రాజ్యాంగవిషయములను ప్రసంగించుటకు జాతి మతభేదములు లేక యెల్లజాతులవారును సమస్తమతములవారును తమతమ ప్రతినిధులను బంపుచున్నా రనియు, ఆసభలయందు సమిష్టిమీఁద హిందూదేశమునకు క్షేమకరములయిన ముఖ్యరాజ్యాంగవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుజనాభిప్రాయమునుబట్టి దృఢనిశ్చయములు చేయఁబడుచున్న వనియు మీ రెఱిఁగియున్నారుగదా! సమస్తవిషయములయందును అభివృద్ధి పొందుచుండుట మనుష్యునకు సహజధర్మమయి యున్నది. మృగాదులకును మనుష్యులకును గలభేదములలో నీయభివృద్ధివిషయ మైనధర్మ మొకటి. మృగాదు లభివృద్ధి లేక యెప్పుడు నేకరీతిగా నుండును; ఈవిషయమున వానికి వృద్ధిక్షయము లుండవు; వేయి సంవత్సరములక్రిందట కాకు లెట్లు గూండ్లు కట్టుచుండునో యిప్పుడు నదేప్రకారముగా కట్టుచుండును; ఇఁకముందు వేయిసంవత్సరములు దాఁటినతరువాత గూటిని నిర్మించుటయం దేమియు నభివృద్ధిని బొందక యథాప్రకారముగానే యెల్లకాలమును గూండ్లను

నిర్మించుకొను చుండును. మనుష్యుఁ డట్లుగాక కృషి చేయుచు వచ్చిన యెడల నంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండును. వేయిసంవత్సరముల క్రిందట మృగప్రాయులై గుహలయందు వాసము చేయుచుండినవా రిప్పుడు పెంకుటిండ్లు కట్టుకొని యందు నివసించుచుండ వచ్చును; ఇఁకముందు నాగరికాగ్రగణ్యులై దివ్యభవనములు నిర్మించుకొని యింద్రభోగము ననుభవింపవచ్చును. ఈవిధముగా నభివృద్ధి పొందుట కయి కృషి యావశ్యకము. జ్ఞానహీనులయి కృషి చేయక యుపేక్షించుచు వచ్చినపక్షమున మునుపున్నస్థితియం దయిననుండక క్రమ క్రమముగా హీనదశను బొందుచువచ్చి కట్టకడపట నిందుమించుగా మరల మృగప్రాయులగుట సంభవించును. జ్ఞానాభివృద్ధిని జేసికొనుచు నెడతెగక కృషి చేయుచు వచ్చినపక్షమున, మతమునందును నీతి యందును విద్యలయందును కులాచారములయందును వస్తునిర్మాణా దులయందును సుఖసాధన కల్పనమునందును తక్కిన సమస్తవిషయ ములయందును మన మంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుందుము. ఇంచు మించుగా నన్నివిషయములయందును సమానముగా వృద్ధినొందు చుండుటయే యభివృద్ధి యగునుగాని తక్కినవిషయములయం దధమ దశలోనుండి యొక్కవిషయమునందుమాత్రము వృద్ధిచెందుట నిజ మయిన యభివృద్ధికాదు. అట్టియేకదేశాభివృద్ధివలన దేశక్షేమకరము లయిన ప్రయోజనములును కలుగవలసినంత కలుగనేరవు. మనశరీ రమునందలి సమస్తావయవములును వానివాని పరిమాణమునకుఁ దగి నట్టుగా నెదుగుచుండుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధి యగునో, అ ట్లన్నియవయవములును సమానముగా వృద్ధినొందక యొక్కతలగాని కడుపుగాని కాలుగాని లావగుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధియగునో తెలిసినవారికి జనసామాన్యక్షేమలాభములకై వృద్ధి సమస్తవిషయ

ములయందును సామాన్యముగా నుండవలసిన యావశ్యకమునుగూర్చి పెంచి చెప్పవలసినయక్కఱ లేదు. ఒక్కతలమాత్రమెదిగిన దయ్యపు తలయనియు, ఒక్కబొజ్జమాత్ర మెదిగిన బానకడుపనియు, ఒక్క కాలుమాత్ర మెదిగిన బోదకాలనియు, పేరులు పెట్టి వానివృద్ధికి సంతోషింపక యనర్థదాయకముగా భావించి చికిత్సలు చేయింపఁ బూనుకొనుట యెల్లవారికి ననుభవసిద్ధ మయినదే. అనేకావయవ మయ మయిన దేహవిషయమున నెట్లో యనేకాంగవిశిష్ట మయిన బాహ్యవిషయమునందును వృద్ధి యట్లే యుండును. ధనము తిన్నగా నుపయోగింపుకోఁ గలుగుట కావశ్యక మైన తెలివి గలిగింపక కాపులను మూర్ఖత్వములో మునిఁగి యుండునట్లు చేసి వారికి ధనము దశగుణము లధికముగా లభించుమార్గము లేర్పఱిచినపక్షమున దానివలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? తినుటకు కడుపునిండ పుష్కలముగా నన్నము లభించుసాధనములను గల్పింపక ధనము నుపయోగింపవలసినమార్గములను వేయిటి నుపదేశించినపక్షమున నందువలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? బయల రాజ్యాంగవిషయకము లైన స్వాతంత్ర్యములు లక్షలభించినను గృహమునం దానందభంజకములయినదుర్మత దురాచారపిశాచములకు దాస్యము చేయవలసి యుండినయెడల నేమిసౌఖ్యము కలుగఁబోవును? ఇంట సంతోషదాయకములయిన సన్మత సత్కులాచార స్వాతంత్ర్యములను గలవాఁడై యున్నను ధనప్రాణరక్షణము చేయని నిరంకుశ దుష్టప్రభుత్వమునకు బయల దాస్యము చేయుచుండవలసినయెడల నేమిసుఖము కలుగును? వృద్ధి సమస్తవిషయములయందును తగినవిధముగా నున్నప్పుడే దేశమునకు నిజమయిన క్షేమలాభములు కలుగునుగాని యేదో యొకవిషయమునందుమాత్ర మభివృద్ధి సంభవించినందునఁ గలుగవు. కాఁ

బట్టి రాజ్యాంగవిషయ మయిన స్వాతంత్ర్యములతోడిపాటుగా జ్ఞాన నీతులవిషయమునను మతవిషయమునను కులాచారవిషయమునను కూడ నభివృద్ధి పొందుచుండుట యత్యంతావశ్యకము. క్రూరము లయిన కులాచారములకు దాసుల మయి మనయింటనుండు స్త్రీలకష్ట ములను నివారింపలేనివారము రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములను పొంది దేశముయొక్క కష్టముల నెట్లు నివారింపఁ గలుగుదుము ? మతవైష మ్యమును వహించి యైకమత్యమునుత్యజించి యొండొరులను ద్వేషిం చుచు తగవు లాడుచుండెడివారము. రాచటీకపుసంబంధము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందినప్పుడు జాతిమత వైషమ్యములు విడిచి యెట్లు సర్వజనక్షేమమునకయి యైకమత్యముతో పాటుపడఁ గలుగు దుము ? కాఁబట్టి జాతిమతద్వేషమూలములు గలిగి పెరుగుచున్న దురాచారవృక్షమును మూలచ్ఛేదము చేయుటకయి ప్రయత్నింపక రాజ్యాంగవిషయకము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి లక్షప్రయత్నములు చేసినను వానివలన సంపూర్ణ మయినయైక్యమత్య మును నిష్పాక్షికదృష్టియుఁ గలుగనేరవు. ఇవిరెండును గలుగకున్నంత కాలము నిజమయిన దేశక్షేమాభివృద్ధులునుగలుగవు. ఈవిషయమున నే నింతదూరము చెప్పుటచేత మతాచారకులాచార సంస్కరణము నందు సంపూర్ణదశను పొందువఱకును రాజ్యాంగసంబంధము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి ప్రయత్నింపఁగూడదని నాయభి ప్రాయ మయినట్టు మీరు భ్రమింపఁబోకుఁడు. సమస్తవిషయముల యందును యుక్తరీతిని కృషి చేయుచుండవలసిన దనియే నాయభి ప్రాయము. కులాచారమతాచారములయం దందఱికిని నైకమత్యము కలుగనేరదు. పరస్పర విరుద్ధము లయిన వివిధమతములును వివిధ కులములును శాఖోపశాఖలుగా నున్న యీదేశమునం దెవరిమతము

లోను కులములోను గలదురాచారములను తొలఁగించుట కయి యాయామతములోనివారును కులములోనివారును ప్రత్యేకముగాఁ గృషిచేయవలసినదేకాని యన్నిమతములవారును నన్నిజాతులవారును గలిసి చేయవలసిన పనిలేదు. ఒక్కరాజ్యాంగవిషయ మయిన స్వాతంత్ర్యములుమాత్రమే సర్వజాతి మతసామాన్యాపేక్షణీయము లయి యున్నవి. కాఁబట్టి యీయొక్కవిషయమునందు మాత్రమే హిందూదేశములోని సకలజనులు సంఘీభవించి జాతిమతవర్ణభేదము లతో పనిలేకుండ నన్యోన్యక్షేమసంపాదనము నిమిత్త మైకమత్యము తో పాటుపడుట సాధ్య మగును. ఇది విచారించియే మనదేశము నందలి విద్యాధికులయిన బుద్ధిమంతు లనేకు లాలోచించి కృషిచేసి కడచిన నాలుగుసంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభను స్థాపించి వ్యయప్రయాసములనుపాటింపక సర్వజనక్షేమాభివృద్ధుల నిమిత్తమై పాటుపడుచున్నారు.

సర్వజనోపయుక్త మయిన యీమహాసభయొక్క యుద్దేశములను గూర్చియు, దీనివలనఁ గలుగ నపేక్షించిన ప్రయోజనముల నుగూర్చియు, దీనివిషయ మయి యెల్లవారును జేయవలసిన కృత్యములనుగూర్చియు, ఈవఱకు సమావేశమైన మూఁడుసభలలోను జేయఁబడిన నిశ్చయములను గూర్చియు, నేనిప్పుడు కొంత ప్రసంగింపఁ బోవుచున్నాను. మీరందఱును సావధాన మనస్కులయి చిత్తగింప వలయును.

ఈసభయొక్క ప్రధానోద్దేశములు ముఖ్యముగా మూఁడని చెప్పవచ్చును. అందు మొదటిది నేఁటివఱకును జాతిమతకులాచారాది భేదములచేత విడివడి యైకమత్యము లేకయున్న హిందూదేశములోని పలుతెగలుగా నున్న మహాజనుల నందఱి నొక్కటిగా

కలిపి దేశాభిమానము పురికొల్పుట. రెండవది యీ ప్రకారముగా జేరిన మహాజనులలో జ్ఞాననీతికులాచారవ్యవహారాదు లయిన సమస్తశాఖలయందును గ్రమక్రమముగా నభివృద్ధిని కలిగించుట. మూడవది హిందూదేశముయొక్క క్షేమమునకు భంగకరము గాను న్యాయవిరుద్ధముగాను నున్న యవస్థలయందు సవరణను కలిగించుట వలన నింగ్లాండుదేశమునకును హిందూదేశమునకును గల యనుబంధమును మఱింత దృఢపఱచుట. ప్రభుత్వమువారి యెడల ప్రజల కనురాగాభివృద్ధి చేయుట యన్న యీయుద్దేశ మిందుఁ గడపటఁ జెప్పఁబడినను, ప్రాధాన్యమునుబట్టి యీసభవారి యుద్దేశములలో నిదియే మొదటి దని చెప్పవలసియున్నది. ఓర్వలేనివారు కొందఱీ సభకు ముఖ్యకారకులుగా నున్నవారియుద్దేశము జనులను పురికొల్పి వారికి దొరతనమువారిమీఁద ద్వేషమును పుట్టించుట యని నిష్కారణముగా దోషారోపణముచేసి లేని యపవాదమును వేయుచున్నను, కొంచె మాలోచించి చూచువారి కందఱికిని వారివాక్యములు సత్యమునకు మిక్కిలి దూరములైనవని బోధపడక పోవు. ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమువలనఁగలిగిన ముఖ్యఫలముల ననుభవించువారు సాధారణముగా మనదేశములో విద్యాధికులే కదా? ఈసభాస్థాపనమునకు ముఖ్యప్రోత్సాహకులుగా నున్నవారును విద్యాధికులేకదా? హూణప్రభుత్వమువలని యనంతలాభముల ననుభవించుచున్న యీవిద్యాధికు లకారణముగా కృతఘ్నులయి స్వలాభమునకును దేశక్షేమమునకును భంగకరముగా దొరతనమువారిమీఁద తిరుగఁబడునట్లుగా మూఢజనులను బురికొల్పుదురన్న వివేకులయినవారెవ్వరైన విశ్వసింపఁ దగి యుండునా? కలలోను విశ్వసింప దగియుండదు. వారి యుద్దేశ మెప్పుడును మూఢు లయి యింగ్లీషు ప్రభుత్వము

వలని లాభములను దెలిసికో లేక యతృప్తి వహించుచున్న సామాన్యజనులకు వారనుభవించుచున్న లాభములు బోధపడు నట్లు చేసి రాజభక్తిని బురికొల్పి మహాజనులలో నైకమత్యమును గలిగించి దొరతనమువారిని ప్రార్థించి వారియనుగ్రహామువలన నూతనస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకై ప్రయత్నించునట్లు చేయుటయు, అందువలన స్వలాభమును దేశక్షేమమును వృద్ధిపఱుపఁ గోరుటయు, నయి యుండునుగాని వేఱువిధముగా నుండునా? మన దేశాభివృద్ధి నుద్దేశించి పరమదయాపరుఁడైనయీశ్వరుఁడు ప్రసాదించిన యీ యింగ్లీషుప్రభుత్వ మహిమనుబట్టి కాని, కాకపోయినయెడల మన మీ దినమున నిట్లు సభకూడి యిందఱ మైకమత్యముతో రాజ్యాంగవిష యములనుగూర్చి నిర్భయముగాఁ బ్రసంగింపఁ గలుగుదుమా? మన దేశమునం దింగ్లీషువారిప్రభుత్వము నెలవుకొనకముందు నిరంకుశాధి కారము గలకొందఱు దుష్టప్రభువులు జరిగించిన దౌర్జన్యములను దుర్ణ యములను దలచుకొన్న దేహ మిప్పుడును గంప మొందుచున్నది. ఆకాలములో ధనమునకుఁగాని మానప్రాణములకుఁగాని రక్షణము లేదు; న్యాయమంతయు ధనము రాశిరియించి యుండుటచే బీదల కది లభించుట కలలోనివార్తగా నుండెను; బండవాఁడు రాజుకంటెను బలవంతుఁడు; ఈభరతఖండములోని చేరువదేశములకుసహితము సరకులు మొదలయినవి కొనిపోవుటకుఁ దగినమంచి మార్గములు లేవు; ఉన్న యడవిమార్గములు కొన్నియు వ్యాఘ్రాది ఘాతుకమృగముల తోను ఘాతుకమృగములకంటెను క్రూరులైనదొంగలతోను నిండి యుండుచు వచ్చెను; అందుచేత తీర్థయాత్రాపరులుసహితము తా మిల్లు వెడలునప్పుడు మరణకాలమునం దప్పగించునట్లుగా ఋణధనా దులను బిడ్డల కప్పగించి మృతులకై చేయునట్లు బంధుమిత్రాదులు

రోదనము చేయుచుండఁగా బయలుదేఱు చుండిరి ; కాశికిఁబోయిన వాఁడును కాటికిఁబోయినవాఁడును సమానమన్నలోకోక్తి మీరిప్పుడు వినుచుండలేదా ? ఆకాలమునందు సేవ్యముకాక సారవంతములైన భూములుసహిత మనేకములు బీడుగా విడిచిపెట్టఁబడు చుండెను; నీటి యాధారములు క్రొత్తవి నిర్మించుట లేకపోఁగాఁ బూర్వకాలమునం దున్నవిసహితము బాగుచేయించువారులేక యుపేక్షింపఁబడి పాడగు చుండెను; క్షామములు సర్వసాధారణము లగుచుండెను ; సామాన్య జనులు విద్యాగంధ మెఱుఁగక యజ్ఞానాంధకారములో గ్రుడ్డివారివలె సంచరించు చుండిరి; గాఢాంధకారములో మెఱుపుమెఱిసినట్లు దైవికముగా మంచిరాజొకానొకఁ డప్పుడప్పుడు వచ్చుచు వచ్చినప్పుడు జనుల కల్పసౌఖ్యము కలుగుచు వచ్చినను, ఆమేలు తడవునిలుచునది గాక సామాన్యముగా దేశమును విపదంధకారమే క్రమ్ముకొని యుండెను ; ఆకాలమునం దొకఁడు గ్రామాంతరము పోయినయెడల మరలవచ్చి కంటఁబడుదాఁక వానిక్షేమవార్త బంధువులకు తెలియకుండెను.

పురాణములయందు వర్ణింపఁబడిన చిరకాలజీవులవంటివా రెవ్వరైననుండి యీభరతఖండముయొక్క వెనుకటిస్థితిని ప్రస్తుత స్థితినిగూడ జూడఁ గలిగినపక్షమున అప్పటిభరతఖండమునకును మన యిప్పటి భరతఖండమునకును నరకమునకును స్వర్గమునకును ఉన్నంత వ్యత్యాస మున్నదని చెప్పకపోరు. ఆకాలపుస్థితినిజూచి యుండనం దున నిప్పటివారి కనేకుల కాస్థితి దురవగాహము మయి యున్నది. శత సంవత్సరపరిమిత మయినయింగ్లీషువారి సత్పరిపాలనమువలన మన మిప్పుడనుభవింపఁగలిగిన సుఖసాధనముల ననేకములను మన పూర్వులు స్వప్నావస్థయందునువినియు కనియునుండరు. కాశిలోనివారీ

క్షేమసమాచారమును తంత్రీముఖమున నూఱులకొలఁది క్రోసులదూరములో నున్నయిచ్చటివారు నిమిషములోఁ దెలిసికోఁగలుగుదురని నూఱుసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపఁగలరు ? ఆసేతుహిమాచలపర్యంత భూభాగమునం దెక్కడ నున్నను బంధుమిత్రాదుల క్షేమసమాచారములను దెలిపెడి యుత్తరప్రత్యుత్తరములను కాని చీటితో కొన్నిదినములలోఁ దెప్పించుకొనుట సాధ్య మగునని నూటేండ్లక్రిందట నెవ్వరూహింప గలరు? ఆవిరిసాహాయ్యముచేత నడపఁబడెడియోడలలోను బండ్లలోను నీటిలోను మెట్టను వందల కొలఁదిక్రోశములదూర మొక్కదినములో ప్రయాణముచేయుట సంభవించునని శతసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపగలరు? అప్పటి వారియూహాకందని సౌఖ్యములనుసహితము మన మిప్పుడు సర్వసాధారణముగా ననుభవించు చున్నాము. ఇప్పు డించుమించుగా ధనప్రాణమానములకు సంపూర్ణరక్షణము కలిగి యున్నది; న్యాయము కోటీశ్వరుఁడు మొదలుకొని కూటిపేదవఱకును సమానమయి యున్నది ; ప్రతిదేశమునందును మృగచోరభయాదులు మృగ్యము లైనదారులేర్పడుటయే కాక వాయువేగమున మనుష్యులను వాణిజ్యవస్తువులను గొనిపోవు ధూమ శకటమార్గములు కూడ బహుదేశములయందు వ్యాపించు యున్నవి ; అందుచేత కాశ్యాదిదూరతీర్థయాత్రలు చేయుట పొరుగూరికి పోయివచ్చుటవంటి దైనది ; నదులకడ్డకట్టలు కట్టి కాలువలు బహుముఖములఁ బ్రవహింపఁజేయుటవలన తొంటియూషరక్షేత్రము లిప్పుడు వరి పండెడుదివ్యక్షేత్రము లయినవి ; పూర్వపురీతి క్షామముల కిప్పుడు క్షామము వచ్చుచున్నది ; క్షణకాలములో వేల కొలఁది యోజనములదూరమునుండి వార్తలను మనోవేగమునఁ గొని తెచ్చెడు తంత్రీవార్తాహరణకార్యస్థానము లన్నిగొప్పపట్టణముల

యందును స్థాపింపఁబడినవి; నిరుపేదలుసహిత మత్యల్పధనముతో నచిరకాలములో బంధుమిత్రాదుల యోగక్షేమములను పత్రికాముఖమునఁ దెలిసికొనుట కనుకూలములైనపోషణకార్యస్థానము లల్ప గ్రామములయందుసహితము నెలకొల్పఁబడినవి; వాణిజ్యాదులు వృద్ధి నొంది ద్వీపాంతరములయందలి వింతవస్తువులుసహితము వెరటిపంట లైనవి. ఇవి యన్నియు నిట్లుండఁగా నెల్లయెడలఁ బాఠశాలలు స్థాపింపఁబడి పూర్వకాలమునందుఁ గొన్నిజాతులవారి కందనిమ్రానిపండుగా నుండెడువిద్యాధన మిప్పు డజ్ఞానాంధకారములోఁ జిరకాలమునుండి యుండియున్నవారికన్నులు మిఱుమిట్లు గొనునట్లుగా నెల్లయెడల వెద చల్లఁబడుచున్నది. అమూల్య మయినయావిద్యాప్రభావముచేతనే కదా కడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు జాతిమతవైషమ్యమును లేశమాత్రమును వహింపక, ఆసేతుహిమాచలపర్యంత హిందూదేశమునంగల హిందువులును మహమ్మదీయులును క్రైస్తవులును పారసీకులును బౌద్ధులును జైనులును ద్విజులును శూద్రులును ద్రావిడులును గౌళులును దేశక్షేమమునిమిత్తమయి ధనవ్యయమునకును శరీరప్రయాసమునకును సహించి దూరదేశప్రయాణములుచేసియే టేట నొక్కొక్కపట్టణమున నొక్కమందిరమున సోదరులవలె సంభాషింపఁ గలుగుచున్నారు! అయఃకాంతము సూదుల నాకర్షించునట్లుగా విద్యాబుద్ధిసంపన్నులైన నూఱులకొలఁది భిన్నదేశీయులను భిన్నమతస్థులను భిన్నభావలవారిని నిట్లొక్కస్థలముల కాకర్షించి యొక్కసభామండపమున నొక్కభాషతో మృదుమధురగంభీరవాగ్గుంభనలతో దేశలాభమునిమిత్తమయి వారిచేతఁ బ్రసంగములు చేయించుచున్నది. ఇంగ్లీషువిద్య యనునదిసమ్మోహనమంత్రము గాక మఱి యేది? ఇంతవఱకును జాతిమతద్వేషములచేత నొకరినొకరు తాఁకుటకును నొకరితో

నొకరు సంభాషించుటకునుగూడ సంశయింపవలసినస్థితియం దుండిన నానావిధములవారి నొక్కచోట సమావేశపఱిచి, ఆప్తబంధువులను వలె నేకాసనములఁ గూరుచుండఁబెట్టి ఏకకుటుంబములోనివారివలె జనసామాన్యక్షేమమునిమిత్తము సంభాషింపఁజేసి, స్వప్రయోజన పరత్వమును బోఁగ్రోలి యైకమత్యమును నేర్పుచు హిందూదేశము నకుఁ గ్రొత్తప్రాణము పోయుచున్నది. హూణభాషారూప మయిన సంజీవనీవిద్య గాక మఱియేది? ఈభాష యమృతవర్షము కురియు నట్లుగా నెల్లయెడల వెదచల్లుచున్న యుత్తమజ్ఞానమును, పరిశుద్ధరీతిని నిర్మలధర్మతత్త్వమును, మానుషస్వాతంత్ర్యస్వరూపమును, చవిగొన్న తరువాత నెవ్వరు తమ తొంటియజ్ఞానజన్య మయినవైకమత్యా భావమును స్వార్థపరత్వమును దురభిమానద్వేషములను త్యజించి పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో సంక్షోభవించి మానుషస్వభావార్హ్వము లయినస్వాతంత్ర్యఫలములను పొందకుండఁ గోరుదురు? ఎల్లవారల హృదయములయందు నదృశ్యముగా నడుచు చున్నయీయద్భుత మయినమార్పును జూడఁగా నిది యేమో మహేంద్రజాలమువలెఁ గానఁబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువిద్యయొక్కయు నింగ్లీషుప్రభుత్వము యొక్కయు ఘనతను కీర్తిని ఘోషించుటకయి యింతకంటె వే ఱేమి కావలెను?

ఈవఱకు మనదేశమునకు సంప్రాప్తము లయిన ప్రభుత్వము లలో నెల్ల నీయింగ్లీషుదొరతనము సర్వోత్కృష్ట మయినదనిభూషిం చుటచేత దీనియం దేవిధ మయినలోపములును లేవని నేను చెప్పఁ దలఁచినవాఁడను గాను. ప్రపంచములోని దేదియు సంపూర్ణముగా నిర్దుష్ట మయియుండదు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమందును లోపము లనే కములున్నవి. అంతేకాక యెంతటిసత్పరిపాలనమును దేశకాలపా

త్రిభేదములులేక యెల్లరకు నేకరీతిగా నుపయోగపడదు. ఒకదేశము వారికి క్షేమకర మయినది యింకొకదేశమువారికి క్షేమకరమయినది గా నుండదు; ఒకకాలమువారికి శ్రేయోదాయక మయినది మఱి యొకకాలమువారికి శ్రేయోదాయకముగా నుండదు; ఒక యవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినది వేఱొకయవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినదిగా నుండదు. ఉష్ణదేశములలోనివారి కుపయోగించు వలిపపుబట్టలు శీతలదేశములలోనివారికి తగియుండవు; కౌమారదశ యందు బలప్రదములగు భక్ష్యములు శైశవకాలములో పనికిరావు; పశుప్రాయములుగా నుండువారికివాసయోగ్యములైన పర్వతగుహలు నాగరికులు వసింప నర్హమయినవిగా నుండవు. ఇంగ్లీషువారు మొట్టమొదట రాజ్యభారమును వహించునప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమున మనదేశము కేవల శిశుత్వదశయందే యుండినది. ఈవిషయమున శిశుకల్పులుగా నున్నమనవారి కప్పుడు తమ కున్న స్వాతంత్ర్యము లేవో తెలియవు. రాజ్యాంగవిషయమునందు మంచికౌమారదశ యం దుండిన యింగ్లీషువారి పరిపాలనపద్ధతు లాకాలమునందు మన వా రనుభవింపఁ దగినస్థితిలో లేవు. తమకు లాభకరములయినవాని నెఱిఁగి యడుగలేని యజ్ఞానావృత మయియున్నయాశైశవావస్థయం దింగ్లీషుప్రభుత్వమువారు మాతృధర్మము నవలంబించి ప్రజలకుఁ గావలసినదానిని దామె యెఱిఁగి దయచేయుచు నేయపాయమును గలుగకుండ సంరక్షించుట పరమధర్మమై యున్నది. లోకములో శిశువు లెల్లకాలమునుశిశువులుగానేయుండుటసంభవింపదు. మాతృపోషణముచేత వారు పెరిగి క్రమక్రమముగాఁ దమకుఁ గావలసిన దాని నడుగుటకును తమ కేదిక్షేమకరమో తెలిసికొనుటకును తమ కేమిస్వాతంత్ర్యము లున్నవో యాలోచించుకొనుటకును నేర్చుకొం

దురు. అట్లు బాలురకు తెలివి వచ్చి యడుగ నేర్చుకొన్నతరువాత గూడ తల్లి వారిప్రార్థన లాదరింపక శైశవమునందు తొడుగనిచ్చిన చిన్నచెప్పులనే యిప్పుడును తొడుగనిచ్చుచు శైశవమునందు సరిపోయి బలప్రదముగా నుండినంత జావనే యిప్పుడును బలవంతముగా నోటపోయుచు వచ్చినచో వారు తల్లియం దెంతప్రేమ గలవా రయినను పెద్దచెప్పులు తెమ్మనియు బలప్రదమైన యెక్కువయాహారమునుపెట్టుమనియు మొఱపెట్టక తృప్తిపొంది యూరకుండఁ జాలరు. ఇంగ్లీషుదొరతనమువారు శైశవావస్థలో నున్నమన దేశముయొక్క సంరక్షణమునుపూని మాతృభావమున సంరక్షించుచు వచ్చుటచేత మనదేశజను లనేకులు విద్యాబుద్ధులు కలిగి కౌమారదశను పొంది ప్రౌఢు లయియున్నారు ; అనేకులు యౌవనదశను పొంది తమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని యున్నారు ; బహుసంఖ్యాకు లింకను శైశవదశను బాల్యదశకును మధ్యస్థితియందును బాల్యదశయొక్క వివిధావస్థలలోను జ్ఞానతారతమ్యమునుబట్టి వివిధాంతరములు గలవారుగా నున్నారు. మొత్తముమీఁద మనదేశమున కిప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమునందు బాల్యావస్థ వదలి యౌవనారంభ మగుచున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి స్థితియం దఱును తమకుఁ గావలసినవాని నడుగక శిశువులవలె నూరకుండుట సంభవింపదు. ఇంగ్లీషువారే జనకునివలె మనకు విద్యాబుద్ధులు గలుగఁజేసి, తా మనుభవించుచున్నట్టియు మన కనుభవయోగ్యము లయినట్టియు స్వాతంత్ర్యములను నేర్పియున్నారు ; కాఁబట్టియే యిప్పుడు మనము సమర్థుల మయి మమ్మెల్లకాలమును శిశువులవలెఁ జూడక మాకర్హ మయిన స్వాతంత్ర్యములను మా కియ్యవలసిన దని యడుగుచున్నాము. ఆస్వాతంత్ర్యములను దొరతనమువారు క్రమక్రమముగా మనకు దయచేయుదు

రనుటకు సందేహము లేదు. మన మజ్ఞానదశలోనుండి మన స్వాతం
త్ర్యములేవో మనము తెలిసికో లేనప్పుడు శ్రద్ధవహించి మీ
స్వాతంత్ర్యము లిట్టివిస్తుమా యని బోధించి యడుగనేర్పి ప్రౌఢుల
నుగాదిద్దిన న్యాయావలంబకు లయిన దయాళురు మనము సమర్థుల
మయి యేయేస్వాతంత్ర్యములను పొందుటకు యోగ్యులమైయున్నా
మో యాయా స్వాతంత్ర్యములను మన కియ్యకుందురా ? మనము
నిజముగా సమర్థుల మయి యున్నా మని వారికి దృఢ మయిన నమ్మ
కము తోఁచఁగానే యియ్యకమానరు. అట్లని మనపని మనము
చేయక యూరకుండరాదు. ప్రేమ గలతల్లిసహిత మడుగక కావల
సినది బిడ్డలకు పెట్టదు. కాఁబట్టి పొందువలెకును మనకుఁ గావలసిన
దానిని మన మడుగుచుండుట పరమధర్మము. అట్లడుగుటచేత మన
రాజభక్తి కేమియు కొఱఁతరాదు. బిడ్డలు పెట్టెడుతల్లినిగాక మఱి
యెవ్వరి నడుగుదురు ? తాము వహించిన కుటుంబభారమును గొంత
నిర్వహింప సమర్థు లయియున్న పుత్రులమీఁదబెట్టి తాము పయి
నుండి చూచుచుండుట జనకులకు సంతోషదాయకమును ధర్మమును
గాదా ? సమర్థులయి ప్రభుభక్తిగల విద్యాధికులమీఁద రాజ్యపాలన
భారమును గొంతవఱకు మోపి వారిని యుక్తరీతిని నడుపుచు తాము
పయినుండి పరామర్శించుచుండుట పాలకులకుసహితము సంతోషము
ను విశ్రాంతిహేతువును గదా ? ప్రౌఢులనుగా దిద్దినవారు సమర్థు
లయి కార్యనిర్వహణము చేయుచుండఁగాఁ జూచునప్పటికంటె మంచి
వారి కధికసంతోషము మఱియెప్పుడు గలుగును ?

ప్రభుభక్తి గలప్రజలు ప్రేమాస్పదు లయినప్రభువులను తమ
స్వాతంత్ర్యముల నిమిత్తము వేఁడుట కయి చేసెడి యీప్రయత్నమే
రాజద్రోహమని దూరదృష్టి లేనివారు కొందఱు వార్తాపత్రికలయందు

ప్రచురించుట చూడఁగా నామనస్సున కత్యాశ్చర్య మగుచున్నది. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలనఁ గలుగుచున్న సమస్తలాభములను పొందు చున్నట్టియు నరాజక మయినప్పుడుగాని ప్రభుత్వము మాఱినప్పుడు గాని తా మనుభవించుచున్న సమస్తస్వాతంత్ర్యములను లాభములను బోఁగొట్టుకొని దౌర్భాగ్యదశను పొందవలసి యుండునని దృఢముగా నెఱిఁగి యున్నట్టియు విద్యాధికు లాప్రభుభక్తి లేనివారయి ప్రజలకు రాజద్రోహమును బోధించువారా ? ఈసభకుఁ గారకులుగా నుండు విద్యాధికులుమాత్రము, కలలోను ప్రభుభక్తి లేనివారుగా నుండరు. అంతేకాక వారింగ్లీషు ప్రభుత్వమువలన దేశమునకుఁ గలుగుచున్న లాభములను ప్రభుత్వాంతరములవలనఁ గలిగిననష్టములను జనులమన స్సులయందు పట్టించి మూఢులనుసహితము ప్రభుభక్తియుక్తులనుగాఁ జేయుటకయి సదా ప్రయత్నించుచుందురు.

ఓ సభికులారా ! ఈసత్యమును మీరును పూర్ణముగా నెఱిఁగి యున్నారు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వము వ్యాపించియుండఁబట్టియే మన దేశ మిట్లు కలహములు లేక శాంతమయి సుఖపడుచున్నది. ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ మొక్కసంవత్సరము రాజ్యాభార మంతయు భరతఖండవా సులమీఁదనే పూర్ణముగా విడిచిపెట్టి తాము పయినుండి పరామర్శిం పక తొలఁగి యూరకుండినయెడలఁ గొన్నిమాసములలోనే రాజ్య మంతయు భిన్నభిన్నమై కక్షు లేర్పడి యొకకక్షివా రింకొకకక్షివారి తోను, ఒకమతమువా రింకొకమతమువారితోను, ఒకజాతివా రిం కొక జాతివారితోను, ఒకదేశమువా రింకొకదేశమువారితోను, పోరాడుచు, అల్పసంఖ్యాకు లయిన విద్యాధికు లధికసంఖ్యాకు లయిన మూఢజనులచే నాస్తికులుగాను దురాచారులుగాను పరిగణింపఁబడి యడుగంటఁద్రొక్కఁబడి, క్రమక్రమముగా నడుగంటుచున్న దురా

చారదుర్మతములు మరల తలయెత్తి ప్రబలి, కష్టావేశములచేత దేశ మరాజకమయి చెడిపోదా? ఇట్టి యనర్థకము మనదేశమున కెప్పుడును పుట్టకుండ స్థిరముగా నింగ్లీషువారే మనదేశము నేలుచుండు నట్లుగాఁ జేయవలయునని మనమునిరంతరమును భక్తవాంఛితప్రదాత యయిన జగదీశ్వరుని ప్రార్థించుచుండవలయును.

మన మింతవఱకును మనస్వాతంత్ర్య సంపాదన నిమిత్తము ప్రయత్నము చేయవలయుననిమాత్రమే ముచ్చటించితిమిగాని, మనకు గలుగవలసిన స్వాతంత్ర్యములేవో, ఆస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కై యిట్టిసభ లేల యావశ్యకమో, తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపలేదు. రాజు లెల్లరు విష్ణ్వంశసంభూతులనియు, అందుచేత ప్రజలు దేవునకు లోఁబడినట్లుగానే రాజునకును లోఁబడి యుండవలయుననియు, ఆది కాలమునుండియు మనపూర్వులు మనకు బోధించి యున్నారు. ఈ బోధనుబట్టి యీదేశములో రాజు లెంత క్రూరులయినను, ఎంత నిరంకుశముగా ప్రవర్తిల్లుచున్నను, జనులు లేశమయినను తిరుగఁబడక యెన్నిపాట్లు పడినను ప్రభుభక్తిని విడువక విధేయులయి నడుచు కొనుచుండిరి. అందుచేత రాజభక్తివిషయ మయినధర్మ మీదేశపు ప్రజలమనసులలో నాటినట్లుగా మఱి యేదేశమునందును నాటియుండ లేదు. కాఁబట్టియే హిందువులు పూర్వకాలమునుండియు నిరుపమాన మైన రాజభక్తి కలవారని ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నారు. పూర్వకాలము నందు ప్రభుత్వము చేసిన రామ మాంధాత్రాదిరాజు లెంత ధార్మికు లయి యున్నను, ఇటీవల రాజ్యమునకు వచ్చినవారుమాత్రము ప్రజల క్షేమము నంతగా విచారింపక తమనిమిత్తమే ప్రజలు సృజింపఁబడి రన్న విశ్వాసముతో ప్రజలను నిర్బంధించి పోఁగుచేసినధనము నంతను దేశాభివృద్ధినిమిత్తము వ్యయపెట్టక తమగజాశ్వాందోళనాదులనిమి

త్తమును ఇతరవైభవములనిమిత్తమును వినియోగించుచు నిరంకుశముగా ప్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఈదేశములో నెప్పుడును రాజ్యాంగవిషయమున జనుల కేవిధమయినస్వాతంత్ర్యములును లేవు. అందుచేత జనులు పరిపాలనవిషయమునఁ దమకుఁ గొన్నిస్వాతంత్ర్యము లుండునన్న యంశమునుగూడ గుర్తెఱుఁగరు. పశ్చిమఖండవాసులలోఁగూడ నాదికాలమునందు రాజులు నిరంకుశాధికారముగలవారుగానే యుండినను, కాలక్రమమున నాగరికము హెచ్చినకొలఁదిని రాజు సర్వస్వతంత్రుఁడుగా నుండఁగూడ దనియు ప్రజలవలన గ్రహించిన పన్నులలోఁ దనగౌరవమునకుఁ గావలసిన పరిమితధనము నుంచుకొని మిగిలిన దానిని దేశాభివృద్ధినిమిత్తమై యుపయోగపఱుపవలయు ననియు జనాభిప్రాయ మంకురించి యంతకంతకు బలపడసాగెను. రాజు ధనమంతయు జనులవలననే దేశపరిపాలన నిమిత్తము గ్రహించుటచేత, అతఁడు దేశక్షేమమునకు భంగకరములయిన యుద్ధములు మొదలైనవానినిమిత్తము జనుల యనుమతిలేక వృథాగా ధనము వ్యయపెట్టఁగూడదనియు రాష్ట్రపాలననిమిత్తమై యధికధనము కావలసి వచ్చినప్పుడు ప్రజలయనుమతి పొందకుండ క్రొత్తపన్నులు కట్టఁగూడదనియు క్రొత్తశాసనము లేర్పఱచునప్పు డవి ప్రజాక్షేమమున కనుకూలముగా నుండునట్లు చేయుటకయి ప్రజల యనుమతి లేకుండ నూతనశాసనములను జేయఁగూడదనియు జనులు క్రమక్రమముగా వాదింపసాగిరి. అట్టిసమయములయందు సర్వస్వతంత్రులయి యుండ మరగినరాజులు జనులకీస్వాతంత్ర్యముల నియ్యనిష్టములేనివారగుచు వచ్చుచుండుటచేతను, జను లేలాగుననైన తమస్వాతంత్ర్యములను పొందవలెనని దృఢనిశ్చయులై పూనిక వదలక కృషి చేయుచు వచ్చుచుండుటచేతను, రాజునకును ప్రజలకును నైకమత్యము లేక పరస్పర

వివాదములును కలహములును సంభవించి ప్రజలు క్రమక్రమముగా నొకటితరువాత నొకటిగా తమస్వాతంత్ర్యములను పొందుచు వచ్చి రాజును పరిమితాధికారము కలవానినిగాఁ జేసిరి. ఇప్పు డింగ్లాండు దేశమును రాణిగారు పాలించుచున్నను, నిజ మయిన యధికార మంతయు జనులలోనే యున్నది. నూతనశాసనమును జేయవలసి వచ్చినప్పు డెల్లను రాజు జను లందఱియనుమతిని పొందుట యెట్లు సాధ్య మగునని మీకు సందేహము కలుగవచ్చును. జనులలో ప్రతి పురుషుని యభిప్రాయమును వేరువేరుగాఁ దెలిసికొనుట యెన్నటికిని సాధ్యము కాదు. నగరములయందును పట్టణములయందు నుండు జనులు తమపట్టణముయొక్క ప్రాధాన్యమునుబట్టి యొకరినిగాని యిద్దఱినిగాని యెక్కువమందినిగాని తమపక్షమున ప్రతినిధులను గోరుకొను స్వాతంత్ర్యమును గలిగి యున్నారు. ఆపట్టణమందలి యధిక సంఖ్యాకులచేఁ గోరుకోఁబడినవారు ప్రతినిధులుగా నేర్పఱుపఁబడుదురు. ఈప్రకారముగా నేర్పఱుపఁబడిన ప్రతినిధు లందఱును జేరి జనప్రతినిధిసంఘ మనుపేర రాణిగారి యాంతరంగికసభలో నొకభాగముగా నుందురు. ఈజనప్రతినిధిసంఘమువారి యనుమతిని బొందక యేనూతనశాసనమును జేయఁగూడదు; ఏవిధ మైనపన్నులును విధింపఁబడఁగూడదు; ఏవిధమైన వ్యయమును జేయఁగూడదు. రాణిగారిమంత్రు లందఱును రాజకార్యవిషయములయం దెల్ల నీసభవారికుత్తరవాదు లయి యుండి, రాజ్యాంగవిషయ మయి యేజనప్రతినిధి యేప్రశ్న వేసినను దానికి యుక్తకాలములో నుత్తరము చెప్పుటకు బద్ధులై యుందురు. జనప్రతినిధిసంఘములో నధికసంఖ్య గలవారి యభిప్రాయమునుబట్టి యెప్పుడును కార్యనిశ్చయము చేయఁబడుచుండును. ఈజనప్రతినిధులు సమస్తవిషయములలోను తమ్ము గోరు

కొన్నవారియభిప్రాయము ననుసరించియే తమయభిప్రాయము నిచ్చుచుండవలయును. అట్లుచేయక యేజనప్రతినిధియైనను తనయిష్టము వచ్చినట్లభిప్రాయము నిచ్చుచు వచ్చినపక్షమున, ఆపట్టణమువారు మఱియొకసారి యాతనిని తమప్రతినిధినిగాఁ గోరుకొనరు. కాఁబట్టి యీజనప్రతినిధు లేముఖ్యమైనవిషయమునందైనను తమ యభిప్రాయము నియ్యవలసి వచ్చినప్పుడు తమ్ముఁగోరుకొన్నపట్టణములలోని సమాజములకు నాయకులుగా నుండువారికి వ్రాసికాని తామే యాపట్టణములకు పోయి సభలు చేర్చికాని విశేషజనులయభిప్రాయమును దెలిసికొని తదభిప్రాయానుసారముగా జనప్రతినిధిసభలోఁ దమయభిప్రాయములను దెలుపుచుందురు. ఈజనప్రతినిధిసంఘములోని సభికు లేడేసిసంవత్సరముల కొక్కొక్కపర్యాయము మరలమరల నేర్పఱుచుకొనఁబడ వలయు నని శాసన మున్నను, సాధారణముగా జనప్రతినిధిసంఘ మయిదుసంవత్సరములకు లోపలనే పరిసమాప్తి నొంది మరల క్రొత్తసంఘ మేర్పడుచుండును. ఇంగ్లాండుదేశములో జనుల కీస్వాతంత్ర్యము కలిగి యుండుటచేతనే రాజులు హద్దుమీఱి యథేచ్ఛముగా ప్రవర్తించుట కవకాశము లేక దేశక్షేమమునకు భంగము కలుగకున్నది. ఏరాజకీయోద్యోగి యేయక్రమమును జేసినను వెంటనే ప్రతినిధిసంఘమువారు దానిని రాజమంత్రులకుఁ దెలిపి వారిచేత నట్టి యుద్యోగస్థులను శిక్షింపఁ జేయుదురు గనుక, సామాన్యముగా రాజకీయాధికారు లేయక్రమములను జేయక జనులకు భయపడుచుందురు. ఇప్పు డీదేశమునందు మనవారు పొందుటకయి ప్రయత్నించు చున్నది కొంతవఱ కిట్టిస్వాతంత్ర్యమునే. ఈస్వాతంత్ర్యమునుపొందుటనిమిత్తమయి కృషి చేయుటకొఱకే ముఖ్యముగా దేశీయమహాసభ యుద్దేశింపఁబడినది.

దొరతనమువారు మనదేశమున కొక్కసారిగా జనప్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొని, రాజ్యాంగవిషయమున మనమే కార్యాకార్యనిర్ధారణము చేసికొనుచు పరిపాలనము చక్కఁబెట్టుకొను నట్టిస్వాతంత్ర్యమును దయచేయుదురా, మనదేశములోనివా రట్టిస్వాతంత్ర్యమును బొంది యన్యసాహాయ్య మక్కరలేకుండ స్వతంత్రముగా కార్యనిర్వహణము చేసికొనుట కర్హులయియున్నారా, అన్నయంశమొక్కటి కూడ విచారింపవలసియున్నది. అంతటి గొప్పస్వాతంత్ర్యము నొక్కసారిగా ప్రభుత్వమువారు మన కియ్యను నియ్యరు; ఒకవేళ నిత్తురనుకొన్నను మనదేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితినిబట్టి యట్టిపరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యము మనకు క్షేమకర మయినదియుఁ గాదు; మనవారందఱు నట్టి పూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పొందుట కర్హులైయు నుండలేదు; మనవా రట్టికోరికను కోరుచుండను లేదు. మనవా రిప్పుడు కోరునది యంతయు నిప్పు డున్న రాజప్రతినిధిగారి శాసననిర్మాణసభలోను, ఇతర రాజధానీపరిపాలకుల శాసననిర్మాణ సభలలోను, జనప్రతినిధుల గొందఱిని జేర్చుకొమ్మనుటయే కాని యంతకంటె నెక్కువ యేదియు లేదు. అట్టిసభలలో స్వదేశస్థులను గొందఱిని దొరతనమువారు చేర్చుకొనుచుండ లేదా యని మీలో నెవ్వరయిన నడుగవచ్చును. శాసననిర్మాణసభలలో దొరతనమువారు హిందువులు మహమ్మదీయులు మొదలయినస్వదేస్థులను కొందఱిని సభికులనుగా నిర్ణయించుచుండుట సత్యమే కాని యట్టివారు జనప్రతినిధులయియుండకపోవుటచేత వారివలన నేమియుఁ బ్రయోజనము కలుగకున్నది. వారు దొరతనమువారిచే నియమింపఁబడినవా రగుటచేత తఱుచుగా దొరతనమువారియనుగ్రహమును గోరి వారిచిత్తవృత్తి ననుసరించి ప్రవర్తింపవలసినవారుగా నుందురే కాని జనులక్షేమము

నిమిత్తమే పాటుపడువారుగా నుండరు. ఈసభలకు దొరతనమువారు సమర్థులైనవారినే యేరి యేర్పఱుపక పేరునుబట్టియు ధనమును బట్టియు గొప్పవా రగుసంస్థానాధిపతులు మొదలైనవారిని సభికుల నుగా నిర్ణయించుచున్నారు. అట్టి వారిలో ననేకులు తగినంత విద్యా శక్తిసంపన్నులు కాకపోవుటచేత నిర్ధారణీయ శాసనాదులస్వభావ గౌరవములను చక్కగా విచారించి చర్చించి యభిప్రాయమును దెలి పెడిసామర్థ్యము లేనివారై యాసభికులలో గొప్పవారియభిప్రాయ ములతో నేకీభవించు చుందురు. ఈమహాసభికులు తమకు శాసన నిర్మాణసభలలో నుండుటచేత గౌరవము కలుగుననియు, పాలకుల యనుగ్రహము కలుగు ననియు, బిరుదులు కలుగు ననియు, చూచు కొందురే కాని వేఱొకటి చింతింపరు. ఈసభికులలో నొకానొకరు సమర్థు లున్నను వారుసహితము దొరతనమువారికిఁ బ్రతికూలముగా నున్నప్పుడు దేశక్షేమాదులతో సంబంధించిన శాసననిర్ధారణాదుల యందు ప్రజలపక్షమున నిలిచి జనుల కనుకూలముగా వాదించి తమ యభిప్రాయములను నిశ్శంకముగాఁ దెలుపుట యరుదు. ఎందుచేత ననఁగా జనులయాగ్రహమునకు వారు పాత్రులయ్యెడుపక్షమున వారి కందువలనఁ గలిగెడునష్ట మణుమాత్రమును లేదు; జనులయనుగ్రహ సంపాదనమువలనఁ గలిగెడులాభ మంతకుమునుపే లేదు. జనులపక్ష మున నిలిచి దొరతనమువారియుద్దేశమునకు వ్యతిరేకముగా మాటా డుటవలన వారు దొరతనమువారి యాగ్రహమునకు పాత్రులయ్యెడు పక్షమున, వారు మఱియెప్పుడును మరల సభికులుగా నిర్ణయింపఁ బడరు. అట్లుగాక దొరతనమువారితో సమస్తవిషయములయందు నేకీభవించుచు వారి యనుగ్రహసంపాదనము చేసికొన్నపక్షమున, శాసననిర్మాణసభలలో మరలమరల సభికులుగా నేర్పఱుపఁబడుచు

వచ్చుటయేకాక గౌరవావహము లయినబిరుదావళులనుసహితము పొందుదురు. శాసననిర్మాణసభికులను గోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము జను లయందే యున్నపక్షమున, ఇట్టి వైపరీత్యము పొసంగదు. జనుల యొక్క స్థితిగతులను చక్కగా నెఱిఁగి న్యాయబుద్ధి గలసమర్థులయిన ప్రతినిధులు తగినంతమంది పైసభలలో నుండి వారు జనక్షేమము నిమిత్తమయి వాదించుచున్నప్పుడును, రాజకీయోద్యోగుల యసమ ర్థతచేతఁగాని దుస్స్వభావముచేతఁగాని ధనాశచేతఁగాని జనుల యెడలఁ జేసెడుబాధలనెల్లను దొరతనమువారికిఁ దెలుపుచున్నప్పు డును, ఆయవ్యయాదు లయినరాజ్యాంగవ్యవహారవిషయ మయి ప్రశ్నలు వేయుచున్నప్పుడును; మనదేశములో నిప్పుడుజరుగుచున్న యక్రమములలోను దౌర్జన్యములలోను ముప్పాతిక తగ్గిపోవా? ప్రజల ధనప్రాణరక్షణమునిమిత్తమయి యేర్పడిన యారక్షకభటు లిప్పటి వలె ధనాకర్షణమునిమిత్తమయి నిరపరాధులను బాధించుచు జనుల దృష్టియందు యమభటులవలె భయంకరులును నుండగలుగుదురా? అనుగతదండవిధాయకులు (Sub-Magistrates) మొదలైన రాజ కీయోద్యోగస్థు లిప్పటివలె లంచములు పుచ్చుకొని న్యాయమును తాఱుమాఱు చేయుచుఁ జిరకాల మధికారములోనుండి దొరతనము వారిచే సమర్థు లని మెప్పొందుచుండఁ గలుగుదురా? ఆలోచనసభ లలో జనప్రతినిధులుగా నున్నవా రాయధికారి యామండలములో లంచములు పుచ్చుకొని యన్యాయము చేయుచున్నాఁడనియు, ఈ యుద్యోగస్థుఁ డీమండలమునందు జారుఁడై తనయధికారబలము చేత సంసారులను బాధించుచున్నాఁడనియు, ప్రభుత్వమువారికి స్రుత పఱిచి వారిదుష్ప్రవర్తనమునుగూర్చి విమర్శింప వేఁడుచున్నప్పుడును, వారు వేసినప్రశ్నలును పొందినయుత్తరములును వృత్తాంతపత్రికల

యందుఁ బ్రచురింపఁబడుచున్నప్పుడును, తమదుశ్చేష్టలు లోకమున కును పయియధికారులకును దెలిసి శిక్ష కలుగు నని భయపడి యెంత టిదుష్టోద్యోగులును వ్యవహారవిషయమునను నీతివిషయమయినను గూడఁ దమ ప్రవర్తనమును జక్కపఱచుకొందురనుటకు సందే హము లేదు. ఇప్పుడుమాత్రము దొరతనమువారు లంచగొండులను దుష్టవర్తనులను శిక్షించుచుండలేదా, పయి యధికారులు జనులు క్షేమమునిమిత్తమయి పాటుపడెడున్యాయబుద్ధి గలవారు కారా, అనిన పయియధికారు లందఱును న్యాయదృష్టిలేనివా రనియు బుద్ధి పూర్వకముగా పక్షపాతమును వహించువా రనియుఁ జెప్పవలనుపడ దుగాని వారిలో బహుసంఖ్యాకులు విదేశస్థులగుటనుబట్టి యిచ్చటి వారియాచారవ్యవహారముల నెఱుఁగకపోవుటచేతను జనులతోఁగలిసి మెలసి యుండకుండుటనుబట్టి యుద్యోగస్థులప్రవర్తనమును యథా స్థితముగా నెఱుఁగ నేరకుండుటచేతను సామాన్యముగా వారు యోగ్యుల నయోగ్యులనుగాను దుష్టులను మంచివారినిగాను భావిం చుట సంభవించుచున్నదని దృఢముగాఁజెప్పవచ్చును. యూరపియను లుగానుండు మండలదండవిధాయకులును (District Magistrates) మండలన్యాయాధిపతులును (District Judges), మండలరక్షక భటాధ్యక్షులును (District Superintendents of Police), ఇట్టి గొప్పయుద్యోగములయం దుండెడియితరాధికారులును సాధా రణముగా తమక్రిందియుద్యోగస్థులలో నెవ్వరు మంచివారో యెవ్వరు చెడ్డవారో యెవ్వరు ప్రజాక్షేమమును గూర్చుచున్నారో యెవ్వరు ప్రజాపీడను జేయుచున్నారో యెవ్వరు లంచములు పుచ్చుకొనువారో యెవ్వరు పుచ్చుకొనివారో చక్కగా నెఱుఁగరు. అందుచేత వారు తమక్రిందియుద్యోగస్థు లేది చెప్పిన నదియెల్ల సత్య మని నమ్ముచుం

దురు. సమక్షములనుండెడి క్రిందియుద్యోగస్థులు కొందఱు తామయో
గ్యులయ్యును మహాయోగ్యులవలెఁ దమయధికారులయెదుట నటిం
చుచు, అనేకహేతువులనుబట్టి దూరమున నుండెడియుద్యోగస్థులలో
మంచివారిని చెడ్డవారినిగాను చెడ్డవారిని మంచివారినిగాను సమ
యము వచ్చినప్పుడు బోధించి తమపయియధికారులకు వారివిషయ
మయి విపరీతాభిప్రాయము కలుగునట్లు చేయుచుందురు. ఆయధి
కారు లావంచకులమాటయందు విశ్వాసముంచి దుష్టోద్యోగులమీఁద
జను లెన్నివిన్నపములు చేసికొన్నను వానిని నమ్మక నిరాకరించుచు
న్యాయముగాఁ బ్రవర్తించుటవలనఁ గలిగిన ద్వేషములచేతను జాతి
మతాది వైషమ్యముచేతను నట్టియభియోగములు (Complaints)
వచ్చిన వని భావించుచు, అట్టియుద్యోగస్థులకే గొప్పపను లిచ్చుచు,
ఎప్పుడో దైవికముగా తమమనస్సులకు నాటుకొనునట్లుగా సత్యము
ప్రత్యక్షముగా బయలుపడినం దప్ప సదా వారియెడల ననుగ్రహము
చూపుచుందురు. అందుచేతనే లంచములు పుచ్చుకొని ప్రజలను
బాధించుచుండ పరమదుష్టులుసహితము సదా పయియధికారులచే
పరమయోగ్యులుగా పరిగణింపఁబడుచు మెప్పొందుచుండఁగా మన
మనేకులను జూచుచున్నాము. మండలకరగ్రాహులు (District
Collectors) మొదలయినవారు రాజకార్యవిమర్శనిమిత్తము దేశా
టనము చేయుచున్నప్పుడు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని చక్కఁగా సిద్ధము
చేయుచు వచ్చినపక్షమున, పగటిదొంగలవలె ప్రజలను దోచుకొని
లక్షాధికారు లగుచున్నవారుకూడ నాయధికారులదృష్టియం దత్యంత
సమర్థులుగాను రాజభక్తిగలవారుగాను శ్రద్ధాళువులుగాను న్యాయ
ప్రవర్తనులుగాను గనఁబడి వారిప్రాపును బొంది యుందురు. అందు
చేత వారిమీఁద దొరతనమువారికి జను లెన్నిసంఘవిజ్ఞాపనలను

బంపుకొన్నను కార్యకరములుగాక స్థానికాధికారులచే (Local athorities) నుపబలపఱుపఁబడకపోవుటచేతను స్థానికాధికారులాదుర్ణయులకే సహాయులయి జనులకు ప్రతికూలముగా వ్రాయుచు వచ్చుటచేతను నిరాధారులయినజనులవిన్నపము లన్నియు బూదిలో వ్రేల్చినహోమము లగుచున్నవి. జనులయాచారవ్యవహారములను స్వభావములను మాయోపాయములను చక్కఁగా నెఱిఁగినస్వదేశస్థులయినజనప్రతినిధులే దొరతనమువారియాలోచనసభలలో నుండుట తటస్థించినపక్షమున పయినిజెప్పినయనర్థములును జనకంటకము లయిన యిటువంటి యితరానర్థకములును కాలక్రమమున రూపుమాసిపోవును. కాఁబట్టి మనదేశమునందలి స్థానికప్రభుత్వముల (Local Governments) వారి యాలోచనసభలలోను రాజప్రతినిధి (Viceroy) గారి యాలోచనసభలోను తగినందఱిని జనప్రతినిధులను చేర్చుకొనులాగునను, క్రొత్తశాసనములను జేయునప్పుడును క్రొత్తపన్నులు కట్టునప్పుడును వారితో నాలోచించులాగునను, రాజ్యాంగముతో సంబంధించినసమస్తవిషయములయందును వారు ప్రశ్నలు వేసి తెలిసికొనులాగునను, స్వాతంత్ర్యముల నిచ్చుటకయి దేశక్షేమమును గోరినవా రందఱును దొరతనమువారి నైకకంఠ్యముతో ప్రార్థింపవలెను. ఇన్నిజాతిభేదములును మతభేదములును గలయీదేశమునందు జనులందఱు నేకీభవించి ప్రతినిధులను గోరుకొనుట సాధ్యమగునా యనియు ననేకశతసంవత్సరములనుండి విశృంఖలప్రభుత్వమునకు సంతతదాస్యముచేయ నలవాటుపడిన జనపరంపరకుఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుట దురవగాహము కాకుండునాయనియు సంశయింపవలసిన పని లేదు. తమకుఁ బ్రత్యామ్నాయముగాఁ బ్రతినిధులనేర్పఱుచుకొనుక్రమమును గొంతవఱకాదినుండియు నీదేశప్రజను

లెఱిఁగి యున్నారు; ఈయేర్పాటున కొకవిధముగా నలవాటుపడి యుండి జాతిమతవైషమ్యములను మాని కొన్నివిషయములలో ప్రత్యక్షముగాఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుచు సహిత మున్నారు. ఒకసంస్థానమునందలి గ్రామములోని కాపులు తమకు సంభవించిన యన్యాయమును దేనినైనను తమసంస్థానాధిపతితో విన్నపముచేసికో వలసివచ్చినప్పుడు గ్రామస్థు లందఱును జేరి తమగ్రామములో తెలివి గలవాఁడును సంగతులను చక్కఁగా నెఱిఁగి ప్రభువుతో విన్నవింప సామర్థ్యము గలవాఁడును మంచివాఁడును నని తోఁచినవానిని తమ పక్షమున కార్యసాఫల్యము చేసికొని వచ్చుట కయి పంపుచుండుట మనము చూచుచుండుట లేదా? రెండుపక్షములవారికి మతవిషయమున గాని యితరవిషయమునఁగాని వివాదము సంభవించినప్పుడు తమపక్ష మున వాదించుటకయి యుభయపక్షములవారును సమర్థులైనవారిని చెఱియొకరిని కోరుకొను చుండుట మనము చూచుచుండ లేదా? ప్రతి నిధు లనఁగా జనులు తమప్రత్యామ్నాయముగా నిర్ణయించుకొన్న వీరే గాక మఱి యెవ్వరు? ఒక్కనిమిషములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱు చుకో నేర్చినవారి కింకొక విషయములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుకొనుట దుస్సాధ్య మగునా? అయినను జనసామాన్యక్షేమనిమిత్త మొక్క గ్రామములోనిజను లందఱు నొక్కచోటఁ జేరి జాతిమతవైషమ్యము మాని యెట్లొక్కనినితమపక్షమున నిర్ణయించుకొనుచున్నారో యట్లే యన్నిగ్రామములయందలి జనులు ననఁగా దేశమందలిజను లందఱును జేరి తమపక్షమునఁ బ్రతినిధులను నియమించుకొనువిధమునుమాత్రము నేర్చుకోవలెను. ఒక్కచోటఁ గూడుద మని యిష్టపడినను దేశము నందలిప్రజ లందఱును జేరి కట్టకట్టుకొనివచ్చి యొక్కపట్టణమునందుఁ గాని యొకస్థలమునందుఁగాని కూడుట యెప్పుడును సాధ్యము కాదు;

అట్లుండఱును కూడుట యవశ్యకమును గాదు. ఇతరవిషయములయందు నిర్ణయించుకొనునట్లే రాజకార్యవిషయమునందును జనులు తమతమగ్రామములలో నొక్కొక్కని చొప్పున సమర్థుఁడైనవానిని నిర్ణయించుకోవచ్చును; గొప్పపట్టణములయం దుండువా రట్టివారి నిద్దఱుముగ్గుర నేర్పఱుచుకోవచ్చును. అట్లేర్పఱుచుకోఁబడినవా రందఱును సంవత్సరమున కొక్కసారియో యాఱుమాసముల కొక్కసారియో తాము సంకేతించుకొన్న ముఖ్యపట్టణమునందుఁ గూడుచువచ్చి సర్వజనసామాన్యక్షేమలాభముల కనుకూలము లయినవిషయములను గూర్చి చర్చించి బహుజనాభిప్రాయమువలనఁ దేలినసారాంశములను దొరతనమువారికి తెలుపుచుండవలెను. అట్లుసమర్థులునుబుద్ధిమంతులు నయినబహుజనులపక్షమున నిశ్చితములయి సిద్ధాంతము లయినయభిప్రాయములను దొరతనమువారికి విన్నవించుటకయి యాసభలోసమర్థతము లయినవారిని గొందఱి నాసభవారు నిర్ణయించుచు రావచ్చును. దొరతనమువా రనుగ్రహించి తమయాలోచనసభలలోనికి జనప్రతినిధులను కొందఱిని దీసికొనుట కంగీకరించినపక్షమున పయినిజెప్పిన రీతిగా నొక్కరాజధానియందుఁగాని పెక్కురాజధానులయందుఁగాని చేరినయామహాసభవారు ప్రస్తుతము తమలో సమర్థతము లయిన వారిని వలయునందఱిని స్థానికప్రభుత్వమువారి యాలోచనసభలకుఁ బ్రతినిధులనుగాఁ బంపవచ్చును; ఆయాస్థానికప్రభుత్వములవారి యాలోచనసభలకు నిర్ణయింపఁబడినవారు తమలోనిప్రౌఢతరుల నేరి రాజప్రతినిధిగారియాలోచనసభకుఁ బ్రతినిధులనుగా నియమించుకోవచ్చును. ఇట్లు చేసినపక్షమున దొరతనమువారియాలోచనసభలలో నెల్ల జనప్రతినిధు లున్న ట్లగును. ఇప్పుడు మనము దొరతనమువారి నడుగ, దలఁచుకొన్నది యీయల్పస్వాతంత్ర్యానుగ్రహమే. ఇంత

మాత్రపు టుపకారమును వారు మన కనుగ్రహించినపక్షమున దొర తనమువారి యెడల మన మెంతో కృతజ్ఞులమయి సంపూర్ణభక్తివిశ్వాసములను గలిగి యుండవలెను. ఈస్వాతంత్ర్యములను పొందెడియుద్దేశముతోనే దేశాభిమానులయినవిద్యావివేకనిధులు గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభలను గూర్చి నిరంతరకృషి చేయుచున్నారు. ఆమహాపురుషులయీసత్కృషి సఫల మగుటకయి జనులందఱును రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్య (Political rights) సంపాదన కార్యమునందు శ్రద్ధ వహింపవలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యములు గల వని తెలిసి యవి తమ కుండకపోవుటవలన గలుగుచున్నకష్టములు జనుల కెప్పు డనుభవమునకు వచ్చునో యప్పుడు వారు శ్రద్ధ వహించి యాస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకయి యూఅట లేక సర్వవిధములఁ బ్రయత్నింతురు. కాఁబట్టి తెలిసినవారు స్వార్థపరులయి యూరకుండక యెల్లవారికిని వారికిఁ గలస్వాతంత్ర్యములను దెలిపి మనసున నాటించుచు రావలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యము లున్నవని తెలియనప్పుడుమాత్రమే కాక తెలిసినప్పుడుకూడ తమకు మంచియాలోచన చెప్పి తిన్ననిదారిని నడిపింపఁ గలనాయకులు లేకపోయినయెడల, జనులు తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్తమయి కృషి చేయక యుపేక్ష చేయుదురు. జనులకన్నులు తెఱపి వారిని చక్కఁగా నడపఁగల దేశాభిమానులయిననాయకులుగూడ మనదేశమునందు పలువురు బయలుదేఱుచున్నారని కడచినమూడుసంవత్సరములనుండియు జరుగుచున్న సభలే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవిగదా? ఆమూడుసభలవిషయమయి మీకిప్పుడు కొంచెము తెలుపుచున్నాను.

దేశీయమహాసభలో మొట్టమొదటిది 1885 వ సంవత్సరమున బొంబాయినగరమునందు జరిగినది. ఆసభ కీభరతఖండములోని

వివిధదేశములనుండి డెబ్బదియైనమంద్రసభికులు వచ్చి రాజ్యాంగ సంబంధ మయిన బహువిషయములను సామర్థ్యముతోఁ చర్చించి కొన్ని నిశ్చయములను (Resolutions) జేసినారు. ఆసంవత్సరమునం దీసభ డిసెంబరు నెల 28, 29, 30 తేదులలో మూఁడుదినములు జరగినది. ఆసభికులు జనులచేత నియమింపఁబడినవారు కాకపోయినను వారం దఱు నత్యంతసమర్థు లనియు శ్రద్ధాళువులనియు దేశాభిమానమాన నీయులనియు వారాసభయందుఁ జేసినప్రసంగములును వారెంతో ధనవ్యయమునకును శరీరప్రయాసమునకును లోనయి కాశీఘట్టము, చెన్నపురి, లాహోరు, ప్రయాగ, కాశి, లక్ష్మణపురము, ఆగ్ర, కుంభకోణము, మధుర మొదలయిన దూరదేశములనుండి వి దేశము నకు వచ్చుటయు సహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి. ఆసభలో బంగాళీ బ్రాహ్మణులును కలకత్తా యున్నతన్యాయసభలో (High Court) న్యాయవాదులు నయిన బానర్జీగా ర(గ్రాసనాసీనులుగా నుండిరి. అప్పుడు హిందూదేశపరిపాలనముతో సంబంధించిన ముఖ్యాం శములనుగూర్చి చర్చించి చేసిన యాసభవారి నిశ్చయముల నిందుఁ దెలుపుచున్నాను:—

(1) ఈవఱకు వాగ్దానము చేసియున్నప్రకారముగా నింగ్లాండు లోను, హిందూదేశములోను జరుగుచున్న హిందూదేశ రాజ్యతంత్ర నిర్వహణమునుగూర్చి విమర్శించుటకయి తగినంతమంది స్వదేశీయ ప్రతినిధులు గలరాజకీయవిచారణసభను (Royal Commission) నిర్ణయించి యీదేశములోను ఇంగ్లాండు దేశములోనుగూడ సాక్ష్య ము పుచ్చుకోవలయును.

(2) హిందూదేశపు రాష్ట్రకార్యదర్శిగారి (Secretary of State of India) సభ నిప్పు డున్నరీతిగా నెత్తివేసి దానిస్థానమున

రాణిగారి రాజ్యనిర్వాహక మహాసభ (Parliament) లోని సభికులే కొంద ఱాపనిని జూచునట్లు చేయవలయును.

(3) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానికపరిపాలకులయొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో (Legislative Councils) విస్తారముగా జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని, ఆయవ్యయములతో సంబంధించిన సమస్తవిషయములలోను వారితో నాలోచించుచు, రాజ్యపరిపాలనముయొక్కసమస్తశాఖలలోనుకార్యనిర్వాహక నియుక్తులచర్యలనుగూర్చి యడిగి తెలిసికొను నధికారము వారికిచ్చి ఆసభికులలో నధికసంఖ్యగలవారు రాజకార్యనిర్వాహకనియుక్తుల (Executive officers) కృత్యములపయిం జేసెడియాక్షేపణములను విని కార్యనిర్ధారణము చేయుటకై రాణిగారి యాలోచనసభాంగ మయినజనప్రతినిధిసంఘము (House of Commons) లోని కొందఱు సభికులను నియమించి స్థిరసభ (Standing Committee) యొకటి యేర్పఱుపవలయును.

(4) ఈవఱ కింగ్లాండులోమాత్రమే జరపఁబడుచున్న సామయికపరీక్ష (Covenanted Civil Service Examination) ల నీఁకముం దింగ్లాండు దేశములోను, హిందూదేశములోనుగూ డనేక కాలమునందు జరుగునట్లుచేసి, ఆపరీక్షలకుఁ బోవువారివయోనియమను మిరువదిమూడు సంవత్సరములవఱకును పెంపుచేసి, హిందూదేశమునందుఁ బరీక్షలో సిద్ధులయినవారి నావశ్యకము లైనయితరవిషయములను నేర్చుకొని కృతార్థులగుట కయి యింగ్లాండునకుఁ బంపుటయే కాక బంట్రౌతులు మొదలయినవారి యుద్యోగములుగాక పెద్దయుద్యోగముల నన్నిటినిగూడ హిందూదేశమునందు నీతివిద్యాదేహబలసామర్థ్యముల ననుసరించి యొకపరీక్ష నేర్పఱిచి యాపరీక్షయందుఁ

చేఱినవారి యోగ్యతానుసారముగా వరుసక్రమమున నిచ్చునట్లు చేయ వలయును.

(5) దేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితిని, ఆదాయమును, విచా రించి యీావఱ కాలోచించుచున్న ప్రకారముగా సేనను హెచ్చించి యందువలన వ్యయ మధికమగునట్లు చేయకుండ వలయును.

(6) అధిక మగుచున్న సేనావ్యయమున కయి యితరవ్యయ ములలో తగ్గించి మిగిల్చినసొమ్ము చాలకపోయినపక్షమున, సీనునుండి వచ్చెడుబట్టలమీాద తీసివేసినపన్నులు మొదలయినవి మరల కట్టవల యునేకాని యిచ్చటికాపులకు భారముగానుండు పన్ను లేవియు కట్ట కుండవలయును.

(7) బర్మాదేశమును కలుపుకొన కుండవలెను; ఒకవేళ దానిని కలుపుకొనుటకే నిశ్చయించెడుపక్షమున దానిని ప్రత్యేకరాజ్య ముగా నుంచవలెనేగాని వ్యయ మధికమగునట్లుగా హిందూదేశ ముతో చేర్చకుండవలయును.

ఇవిగాక యీానిశ్చయము లన్నియు హిందూదేశమునందలి సమాజముల కన్నిటికిని దెనుపవలయు ననియు, పయిసంవత్సర మీా దేశీయమహాసభను డిశంబరు నెల 28 తేది మొదలుకొని మఱి మూఁడుదినములు కలకత్తానగరమునందు జరపవలయు ననియు, మఱి రెండునిశ్చయములు కూడఁ జేయఁబడినవి. ఇట్లు చేయఁబడిన యీానిశ్చ యములయందు దొరతనమువా రెంతగౌరవముంచిరో చెప్పఁజాలము కాని, ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారు ధనాయవ్యయ విచారణసభ (Finance Committee), రాజకీయోద్యోగవిచారణ సభ (Public Service Commission), అనునామములతో రెండుసభల నేర్పఱుచుటవలనను బొంబాయి రాజధానీపరిపాలకులప్పు

డు కూడిన యాసామాజికులకు దర్శనమిచ్చి యాదరించుటవలనను దొరతనమువారీసభోద్దేశములకుఁ గొంతవఱకైన ననుమోదించి రనియే చెప్పవచ్చును. అప్పుడు నిశ్చయింపఁబడినప్రకారముగా మఱు సటిసంవత్సరమునం దనగా 1886వ సంవత్సరము డిసెంబరు 27, 28, 29,30వ తేదులయందు కలకత్తానగరమున నీదేశీయమహా సభ మరలఁ గూడినది. అప్పుడాసభకు హిందూదేశముయొక్క నానాభాగములనుండి నన్నూట ముప్పదియాఱుగురు ప్రతినిధులు సభికులుగావచ్చినారు. వెనుకటివారివలెఁగాక యీసారివచ్చినవా రందఱు నించుమించుగా జనసమూహములచేతను పెద్దపట్టణముయం దలిసమాజములవారిచేతను నిర్ణయింపబడినవారే ఇట్టిసభికుల నేర్పఱు చుకొనునిమిత్తమును, మొదటిసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయముల ను చర్చచేయబడునిమిత్తమును, 1886వ సంవత్సరమున హిందూ దేశమునందంతటను బహుసభలు చేయబఁడుటయే కాక, యింగ్లాడు నందును హిందూదేశమునందునుగూడ వృత్తాంతపత్రికలయందు పైవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుతరముగా శ్లాఘింపఁబడుచువచ్చి నవి. అయినను గొన్ని హేతువులచేతఁ గొందఱీఘనకార్యమునకు ప్రతిపక్షులుగా నున్నవారుసహితము బయలుదేఱి కొన్నివార్తాపత్రిక లయందేమేమో ప్రచురించుచు వచ్చిరికాని వారివాక్యములను వివేకు లంతగా గణన చేయలేదు. మొదటిసభకు మహమ్మదీయు లిద్దఱు మాత్రమే వచ్చినను రెండవసారి జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పది ముగ్గురు మహమ్మదీయులు సభికులుగావచ్చిరి. ఈసభకు పారసీమత స్థులును బొంబయిదొరతనమువారిశాసననిర్మాణసభలో నొకసభికులు ను నయినదాదాబాయినౌరోజీయనువారగ్రాసనాసీనులుగా నేర్పఱు చుకొనఁబడిరి. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయములు:—

(1) న్యాయమయినట్టియు జనక్షేమకర మయినట్టియు శ్రీవిక్టోరియా మహారాజ్ఞిగారి సత్ప్రభుత్వ మారంభమయి యేఁబదిసంవత్సరములు నిండవచ్చినందున కానందించుచు, ఆమెదీర్ఘాయుష్మంతురాలయి మఱియు ననేకసంవత్సరములు సత్పరిపాలనము చేయునుగాక యని ప్రార్థింపవలయును.

(2) హిందూదేశమునందలి జనబాహుళ్య మంతకంతకు బీదలగుచుండుటనుబట్టి యాదారిద్ర్యనివారణ సాధనముగా జనప్రతినిధి సంఘములను దొరతనమున కంగములుగా నేర్పఱుపవలయును.

(3) వెనుకటి సంవత్సరమున నిశ్చయింపఁబడినట్లుగా శాసననిర్మాణసభలవిషయమైన సంస్కారమును (Reform) జేయుట యావశ్యకమగుటను మరల దృఢముగాఁ దెలుపవలయును.

(4) శాసననిర్మాణసభలలోని సభికుసంఖ్యను హెచ్చుచేసి, వారిలో సగము మందిని జనులు కోరుకొనులాగునను, జీతములు పుచ్చుకొని పనిచేయుసభికులు నాలవవంతుకంటె నధికముగా నుండకుండులాగునను, దొరతనమువారు నియమించెడి యితరసభికులసంఖ్య నాలవవంతుకంటె మించకుండులాగునను, చేయవలయును. అంతేకాక సభికులను కోరుకొనెడి స్వాతంత్ర్యమును స్థానిక నిధిసంఘము (Local Fund Boards) లలోను పురపారిశుద్ధ్యవిచారణసంఘము (Municipalities) లలోను జరుగుచున్నట్లుగా సమర్థులకుమాత్రమే యిచ్చి, స్థానికప్రభుత్వశాసననిర్మాణసభలకుఁ బ్రతినిధులుగావచ్చినవారిలోనుండిమాత్రమే తత్సభికులు రాజప్రతినిధిగారి శాసననిర్మాణసభలకు సభికులనుగోరుకొనున ట్లేర్పఱచి, జాతిమతాదిభేదములులేక యెల్లవారిని సభికులుగానుండ నర్హులనుగాఁజేసి, వారికి ధనవ్యయాదులయందు సహితమభిప్రాయమును దెలుపుస్వాతంత్ర్యమునియ్యవలయును

(5) జనప్రతినిధిసభల నేర్పఱుచుట కుత్తమమార్గ మేదో విచారించి తెలుపుట కయి యొకసభను నిర్ణయించునట్లుగా హిందూ రాష్ట్రకార్యదర్శిగారికి వ్రాయుటకొఱకు హిందూ దేశమునం దున్న యెల్లసమాజములవారును మనరాజప్రతినిధిగారిని ప్రార్థింపవలయును.

(6) గౌరవనీయు లయిన దాదాభాయి నౌరోజీప్రముఖు లయిన పదునాలుగు రొకయుపసభగాఁ జేరి రాజకీయోద్యోగవిచారణ సభోద్దేశవిషయమున విచారణచేసి దానిపర్యవసానము నీమహాసభవారికిఁ దెలియఁబఱుపవలయును.

(7) బహిరంగ మయిన పోటీపరీక్ష (Competetive Examination) యేకకాలమునందే యింగ్లాండులోను హిందూదేశములోను జరపఁబడవలయుననియు, ఈపరీక్షలకుఁ బోవుటకు రాణిగారి ప్రజలందఱు సమానముగానే యర్హులుగానుండవలయుననియు, పరీక్షాసిద్ధులయోగ్యతాక్రమమునుబట్టి పేరులవరుసను పట్టిక (List) ప్రచురింపఁబడవలయుననియు, పరీక్షకుఁబోవువారివయ స్సిరువదిమూడు సంవత్సరములకంటె మించకుండ నియమింపవలయుననియు మొదలయిన యంశములతో పయియుపసభవారు చేసినవిజ్ఞాపనము నంగీకరింపవలయు.

(8) అపరాధులను తమతోడివారైనసభ్యుల (Jury) సాహాయ్యముతో విచారణచేసెడుపద్ధతిని హిందూదేశముయొక్క యనేకభాగములయందు వ్యాపింపఁ జేయవలయును.

(9) పయియట్లు విచారణ చేయఁబడినప్పు డట్టిసభ్యులు చెప్పినతీర్పునకు బద్ధులుగాకుండ మండలన్యాయాధిపతులును నున్నతన్యాయసభలోని న్యాయాధిపతులును వారితీర్పులను మార్చివేయవచ్చునని క్రొత్తగా నిచ్చిన యధికారమును తీసివేయవలయును.

(10) ప్రథమవిచారణ చేసినదండవిధాయకునివద్దఁగాని, మండలన్యాయాధిపతివద్దఁగాని, అపరాధులయిష్టానుసారముగా కడపటి విచారణను జరిగించునట్లు కోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము నియ్యవలయును.

(11) అభియోగాదు లయినవ్యవహారములను విమర్శించెడి యధికారముకరగ్రాహులు మొదలయినవారినుండి తీసివేయవలయును.

(12) యూరపుఖండములో కలహములు సంభవింపఁబోయెడుసూచనలు కానఁబడుచుండుటనుబట్టియు, యుద్ధములు సంభవించినప్పు డాత్మసంరక్షణార్థమును రాష్ట్రసంరక్షణార్థమును హిందూదేశనివాసు లాయుధవ్యాపారమునందు నిపుణు లగుట యావశ్యకముగాఁ గానఁబడుచుండుటనుబట్టియు. హిందూదేశవాసులను స్వేచ్ఛాసైనికులను (Volunteers) గాఁ జేర్చుకొనుట కంగీకరింపవలయును.

(13) ఈసభోద్దేశములను సాగించుటకయి ప్రధాననగరములయందు స్థిరసభలు (Standing Committees) స్థాపింపఁబడవలయును.

ఇవిగాక మూడవదేశీయమహాసభను 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల 27 వ తేది మొదలుకొని నాలుగుదినములు చెన్నపురిలో జరపవలయుననియు, ఈసభలోఁ జేయఁబడిననిశ్చయములను రాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి వానిలో మొదటినిశ్చయమును రాణిగారికిఁ దెలియపఱుచునట్లును తక్కిననిశ్చయములను హిందూరాష్ట్రకార్యదర్శిగారికి తెలుపుడుచేయుటయేకాక తాము వానివిషయ మయి యాలోచించునట్లును వారిని బ్రార్థింపవలయు, ననియు, మఱిరెండు నిశ్చయములుకూడఁ జేయఁబడినవి. ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారిసభికులలో ననేకుల నాహ్వానము చేసి వారికి దర్శన మిచ్చి వారితో రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి ముచ్చటించుటయేకాక వారి

నుద్యానవినోదమునకుఁగూడ నాహ్వానము చేసి తమయాదరమును గనఁబఱిచిరి. ఈసభలో జరిగిననిశ్చయములను సభికులు చేసినప్రసంగములను పుస్తకరూపమున ముద్రించి యీదేశమునందు వ్యాపింపఁజేయుటయే కాక, ఇంగ్లాండునందుఁగూడ నయిదువేలప్రతులను బంచిపెట్టిరి. సభాదినములలో సభికుల భోజననివాసాదులకొఱకును ముద్రాభృతి (Printing Charges) కొఱకును సభాసంబధ మయిన యితరకార్యములకొఱకును పదునాఱువేలరూపాయలు వ్యయపడినవి. ఈసొమ్మంతయు దేశాభిమానము గలవారిచే చందారూపమున నియ్యఁబడినది. ఇదిగాక తమరాకపోకలు మొదలయినవానిక్రింద నైన వ్యయముల నన్నిటిని సభికులు తామే వహించిరి. ఈసభ జరిగినతరువాత నిందువిషయమై యింగ్లాండునందును హిందూదేశమునందును గూడ విశేషముగా చర్చలు జరగి వార్తాపత్రికలయందు విశేషముగా వ్రాయఁబడుచు వచ్చినది. అదిగాక యిక్కడ సర్వాధికారమును జెల్లింప నలవాటు పడినవారిలోఁ గొందఱిమనస్సులయందు జనుల కైకమత్యము కుదిరినయెడల దమయౌన్నత్యము తగ్గు నన్న భయమును నసూయయుఁ గొంచెముకొంచెముగా నంకురింప మొదలు పెట్టెను.

ఇది యిట్లుండఁగా మూడవదేశీయమహాసభ గతసంవత్సరము నం దనఁగా 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల 27, 28, 29, 30 వ తేదులయందు చెన్నపురిలో మహోన్నతముగా జరిగి యసూయాగ్రస్తు లయినప్రతిపక్షులకు కడుపుమంటను మఱింత హెచ్చించెను. జనసమూహముచేతను సమాజములచేతను నియమింపఁబడిన జనప్రతినిధు లీసభ కాఱువందలనలుగురు వివిధదేశములనుండి వచ్చినారు వీరిలో ననేకు లిందునిమిత్తమయి రెండువేలమయిళ్ళదూరము

నుండిసహితము వ్యయప్రయాసములకు సహించి యింటభార్యాపుత్రా నుల నొంటిగావిడిచి దేశక్షేమమే పరమప్రయోజనముగా భావించి వచ్చుట చూడఁగా మన దేశమునకు మంచిదినములు వచ్చునట్లు గాన వచ్చుచున్నవి. చెన్నపురిలో జరగిన యీమహాసభకు వచ్చినసభికు లలో నెనుబదిముగ్గురు మహమ్మదీయులుండిరి; వారిలో నొక్కరయి కొంతకాలము బొంబయిదొరతనమువారి శాసననిర్మాణసభలో సభి కులుగా నుండి బొంబయి యున్నతన్యాయసభలో న్యాయవాదులుగా నున్న బద్రుద్దీన్ త్యాబ్జీగా రీసభ కగ్రాసనాసీనులుగా నేర్పఱుచుకొనఁ బడిరి. ఈమహాసభకు సభికులుగా వచ్చినవారిలో హిందువులు, మహ మ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, పారసీకులు, జైనులు మొదలయిన వివిధ మతములవారును, బ్రాహ్మణాది వివిధవర్ణములవారును, సంస్థానాధి పతులు మొదలుకొని వణిజశిల్పులవఱకునుగల వివిధవృత్తులవారును, యూరపియనులునుగూడ నుండిరి. ఈసభయం దిందుక్రిందఁ జెప్పఁ బడిన నిశ్చయములు చేయఁబడినవి:—

(1) నామజోస్సి మొదలుగాఁ గల ముప్పదిముగ్గు రొక యుప సభగా నేర్పడి యీమహాసభయొక్క నిర్మాణమునుగూర్చియు కార్య నిర్వాహణక్రమమును గూర్చియు నేమివిధు లేర్పడవచ్చునో యాలో చించి యీ నెల ముప్పదవ తేది నీ మహాసభవారికిఁ దెలుపవలయును.

(2) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానిక ప్రభుత్వములవారి యొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని వానిని వృద్ధిపఱుపవలయునని కడచిన రెండుసంవత్సరములలోను జేసిన నిశ్చయములను మరల స్థిరపఱుచుచు, ఈవిషయమునం దిఁక నెంత మాత్రము నాలస్యము చేయవలదని దొరతనమువారికి విన్నవింప వలయును.

(3) వ్యవహారములయందు న్యాయము తీర్చెడియధికారమును (Judicial functions) కరగ్రాహులు మొదలయిన రాజకార్య నిర్వాహకుల (Executive officers) నుండి తొలగింపవలయునని వెనుక చేసిననిశ్చయమునే మరల దృఢీకరించుచు, ఈవిషయమైకూడ శీఘ్రముగా పనిచేయుటకయి ప్రభుత్వమువారిని ప్రార్థింపవలయును.

(4) ప్రజలయొక్క ప్రభుభక్తిని విచారించి, సేనలోని గొప్ప యుద్యోగములకు స్వదేశస్థు లర్హులగునట్లుచేసి, స్వదేశీయు లాయుధ విద్యాభ్యాసము చేయుట కుపయోగించెడి యాయుధశాస్త్రపాఠశాల లను హిందూదేశమునందు స్థాపింప నిండియాదొరతనమువారిని వేఁడ వలయును.

(5) ఇప్పుడున్న యూరపుఖండరాజ్యముల సంక్షోభస్థితినిబట్టి యుద్ధములు సంభవించెడుపక్షమున దొరతనమువారికి సహాయులుగా నుండుట కయి యక్కఱకువచ్చు నిమిత్తము తగినకట్టుదిట్టములతో స్వదేశీయులను స్వేచ్ఛాసైనికులుగాఁ జేర్చుకొనుట కీసభవారు దొర తనమువారిని మరల ప్రార్థింపవలయును.

(6) వేయిరూపాయలకు లోపలియాదాయము గలవారికి వచ్చుబడిపన్ను (Income tax) నిచ్చుకొనుట మిక్కిలి దుర్భరముగా నున్నందున వేయిరూపాయలకంటెఁ దక్కువరాఁబడి గలవారికి పన్ను లేకుండఁజేసి, అందువలన సంభవించెడి ధనలోభమును ఇతరవ్యయ ములను తగ్గించుటవలనను దానితోను సాధ్యము కానియెడల సన్న వస్త్రములమీఁద దిగుమతిపన్నును (Import duties) మరల కట్టుట వలనను తీర్పవలయును.

(7) హిందూదేశముయొక్క బీదతనమునువిచారించి, ఈదేశ మున కనుకూల మయిన శిల్పాదివృత్తులను నేర్పెడు విద్యాశాలలను

(Technical Schools) దొరతనమువారు విస్తారముగా స్థాపించుటయేకాక హిందూదేశమునందుఁ జేయఁబడినవస్తువులనే విస్తారముగా కొనునట్టి యేర్పాటుల నధికముగాఁ జేయవలయును.

(8) ఇప్పు డున్న యాయుధశాసనము (Arms Act) ప్రజలకు బాధాకరముగా నుండుటయేకాక, వారియం దొకయనావశ్యకమయిన కళంకము నారోపించు చున్నందున, తగినహేతువులను బట్టి యిండియాదొరతనమువారిచేతఁగాని వారియుత్తరువును బొందినయితరాధికారులచేతఁగాని నిషేధింపఁబడినవారు తక్క మిగిలినవారందఱును స్వేచ్ఛగా నాయుధములను ధరింప నర్హు లయియుండునట్లుగా నాయుధశాసనముయొక్క నాలవప్రకరణమును ఆవశ్యకము లయిన యితరభాగములను మార్చుటకయి ప్రభుత్వమువారిని కోరవలయును.

(9) మొదటి నిశ్చయప్రకారముగాఁ గూడినయుపసభవారు చేసినవిధులను పయిసంవత్సరపు సభవఱకును నిలిపియుంచి, ఈలోపల దేశీయమహాసభా కార్యనిర్వహణము నిమిత్తమయి యేర్పడిన స్థిరసభల కన్నిటికిని వానిప్రతులను బంపి యాసభికులు పయిసభకు సాధ్యమయినంతవఱ కీవిధుల ననుసరించి నడుచుకొనునట్లును వానియందుఁ దమకుఁ దోఁచినమార్పులను పయిసభవారికిఁ దెలుపునట్లును వారిని గోరవలయును.

(10) నాలవహిందూదేశీయ మహాసభ ప్రయాగనగరమునందు 1888 వ సంవత్సరము డిశంబరు నెల 26 వ తేదిని కూడవలయును.

(11) ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన యీనిశ్చయముల నన్నిటిని మనరాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి, వానిని శ్రీమహారాజ్ఞిగారియొక్క హిందూరాష్ట్ర కార్యదర్శిగారికిఁ బంపునట్లును తాము తమసభికులతోఁ

గూడ వానివిషయమయి యాలోచించునట్లును వారినివినయపూర్వక ముగా ప్రార్థింపవలయును.

ఈనిశ్చయములు చేయఁబడినతరువాత క్రమక్రమముగా సభికులందఱును స్వస్థలములకుఁ బ్రయాణమయిపోయిరి. ఇట్లు పోవుటకు ముందు వారిలోఁ గొందఱు మతవిషయమునందును కులాచారసంస్కరణాదులవిషయమునను చెన్నపురిలోసభలు చేసి యుపన్యాసములు చేసిరి. చెన్నపురిలో జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పదివేల రూపాయలనఁగా బొంబయినగరమునందు మొట్టమొదటిసభ కయినదానికంటె పదిరెట్లధికముగా ధనవ్యయ మయినది. ఈసామ్మంతయు ప్రభువులు మొదలుకొని కాపులవఱకునుగల దేశాభిమానులు వేసినచందాలమూలమున పోగుచేయఁబడినది. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిననిశ్చయములును సభికుల యుపన్యాసములును పుస్తకరూపమునముద్రింపఁబడి పదివేలప్రతులు లింగ్లాండుదేశమునకుఁ బంపఁబడినవి. నానాదేశములనుండి వచ్చినసభికు లందఱును చెన్నపురి విడువకముందు చెన్నపురి రాజధానీపరిపాలకులు మొదలయిన ప్రముఖు లనేకులు వారిని దమ గృహములకుఁ బిలిపించి యాదరించి వినోదపెట్టిరి.

ఇట్లు చేరెడియీసభలవలనఁ బయినిజెప్పఁబడినవిగాక యింకను బహువిధప్రయోజనములుగలవు. ఒకరిసంగతి నొకరు వినుచు పరస్పరముఖావలోకనము లేక యుండుహిందూస్థానమునందలి వివిధదేశములలోని బుద్ధిశాలులును విద్యాశాలులును నొక్కచోట సమావేశమయి యన్యోన్యసందర్శనసుఖ మనుభవింపవచ్చును; ఇట్టిదర్శనసంభాషణాదులవలన పరస్పరమైత్రి వర్ధిల్లి హిందూదేశముయొక్క మేలుకొఱకు రాజ్యాంగవిషయములయందుఁ బనిచేయుట కైకమత్యము కలుగును; లోకోపకారార్థము పనిచేయువారి కందఱికిని

జ్ఞానాభివృద్ధి చేసుకొనుటకును బుద్ధిమంతు లయినయితరుల యభిప్రాయములను ప్రసంగములనుబట్టి తమయూహలయందలి లోపములను దిద్దుకొనుటకును నవకాశము కలుగును; ఈసభ లేటేట వేఱువేఱు దేశములయందు జరుగుచువచ్చుటచేత సభికులకో మాత్రమేకాక యాయాపట్టణములందలి ప్రముఖు లయినయితరులతోఁగూడ సహవాససంభాషణాదులు జరుపుటవలన నొకదేశమువారి పయి నొకదేశమువారికిఁ గలయసూయలును దురభిప్రాయములును పక్షపాతములును తొలఁగును; సర్వజాతులవారును సర్వమతములవారును సామాన్యక్షేమముకొఱ కొక్కకార్యమునందుఁ గలిసి పని చేయుటచేత జాతిమతద్వేషములు రూపుమాయును: ఇటువంటిసభలవలన సభలు జరిగినస్థలములయందు సభికుల నాదరించి వారి కన్నపానాదిసత్కారములు చేయవలసినవారికిమాత్రమేకాక దూరదేశములనుండి యిండ్లు వాకిండ్లు విడిచి వచ్చినవారికిఁగూడ ధనవ్యయమును శరీరప్రయాసములు కాలహరణమును గాకతప్పవు గనుక, వారు దేశక్షేమముకొఱకు ధనవ్యయ శరీరప్రయాసాదుల కలవాటు పడుదురు; జనసామాన్యక్షేమవిషయమునఁ దఱచుగా నాలోచించు చుండుటవలన స్వప్రయోజనపరత్వమును స్వస్థలకక్ష్యావేశములును తగ్గిపోయి నిజమయిన దేశాభిమానమును లోకోపకారపరాయణత్వమును హెచ్చును; ఈసభలలోఁ బ్రసంగించువారి కందఱికిని సభలలో చక్కగా మాటాడుటకును వాదించుటకును శక్తి కలుగుటయేకాక యేవిషయమునందైనను చక్కగా నాలోచించుటకును ఆలోచించి ధ్రువపఱుచుకొన్న యభిప్రాయములను స్పష్టముగాఁ దెలుపుటకును తెలియనివిషయములను కృషి చేసి తెలిసికొనుటకును గర్వమువిడిచి తొందరపడక యితరులయభిప్రాయములను శాంతముతో విని వానిలోనిదోషాంశములను

జక్కఁబఱిచి గుణాంశములను గ్రహించుటకును సామర్థ్యము కలుగును; జనప్రతినిధులు చేరి సభలుకూడి సర్వజనోపయుక్తము లయినకార్యముల విషయమయి చర్చించుచుండుట జనులకు పరిచిత మగుటచేత వారికిఁగూడ రాజ్యాంగవిషయములం దభిలాషయు శ్రద్ధయు నాదరమును గలుగును; జనులు శ్రద్ధవహించి సంక్షోభవించి తమస్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి ఘోషపెట్టుటవలన దొరతనమువారుకూడ కొంతవఱకు క్రమక్రమముగా తమసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని జనుల మనోరథమును దీర్చుట సంభవించును ; విదేశములకుఁ బోవుటవలన తద్దేశాచారవ్యవహారములను స్వదేశాచారవ్యవహారములతోఁబోల్చి వానిలోని మంచివానిని గ్రహించుటకును చెడ్డవానిని త్యజించుటకును హేతువగును; రాజ్యాంగవిషయ మయి మాటాడుటకే ముఖ్యముగా సమావేశ మయినను పలువు రొక్కచోట చేరినతరువాత నానావిషయములు ముచ్చటింపకుండుట సంభవింపదుగాన, దేశాచార మతాచార కులాచారవిషయము లయినసంభాషణములుకూడ జరుగుచు వచ్చి క్రమక్రమముగా తద్విషయ మయికూడ సంస్కారముకలుగును; వివిధదేశములనుండి వచ్చినవారు తమతోఁ దెచ్చుకొన్నవింతవస్తువులను జూచుటవలనను వా రాయాస్థలములయందలి వింతవస్తువులను గొని స్వదేశమునకుఁ దీసికొని పోయి యచ్చటివారికిఁ జూపుటవలనను జనుల కొకరిదేశవస్తువుల నొకరు సంపాదించుటయం దభిలాష పుట్టి వాణిజ్యమునకుఁగూడ ప్రోత్సాహము కలుగును.

ఇట్లు రాజ్యాంగవిషయ మయినస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కొఱకుమాత్రమే కాక యనేకేతరవిషయములయందు వృద్ధిపొందుట కొఱకుఁగూడ నుపయోగపడెడి యట్టిసభల యభివృద్ధినిమిత్త మయి యెల్లవారును తమచేత నైనవిధమున తోడుపడవలయును. మనము

కృషిచేయుచున్న యీమహాకార్య మొక్కసంవత్సరములోఁగాని పది సంవత్సరములలోఁగాని సఫల మగునది కాదు. ఫలగౌరవమునుబట్టి తగినంతకాలము వేచియుండి సంపూర్ణముగా కార్యసాఫల్య మగు వఱకును విసుగులేక నిరంతరకృషి చేయుచుండవలెను. ఈసభ లెప్పుడు వృద్ధియయి యీసభవారియభిప్రాయమే సర్వజనాభిప్రాయమని యింగ్లీషుమహాజనుల కెప్పుడు స్పష్ట మగునో యప్పుడు మనస్వాతంత్ర్యము లన్నియు క్రమక్రమముగా మనకు వచ్చినవే. సభవారియభిప్రాయమే మహాజనాభిప్రాయ మని తేటపఱచుటకయి యీదేశమునందలి జను లందఱును, రాజ్యాంగవిషయ మైనతమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని తత్స్వాతంత్ర్యసంపాదనార్థ మయి శ్రద్ధవహించి యేదో యొకవిధముగా పని చేయునట్లు చేయవలెను. అట్లుకాక జనులనందఱిని మూర్ఖదశయందే యుంచి చదువుకొన్నవారు నలుగురునుమాత్రము చేరి సంవత్సరమున కొకసారి, యెక్కడనో యొకచోట సభలు చేసి యేవో ప్రసంగములు చేసినంతమాత్రమున లేశమును ప్రయోజనము కలుగదు. తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్త మయి సంఘీభవించి మొఱ్ఱపెట్టెడి యీదేశపు సర్వజనాభిప్రాయమునం దింగ్లీషుమహాజనులు గౌరవ ముంతురుగాని గుమికూడిన యొక తెగవారియభిప్రాయముల నంతగా గణనచేయరు. హూణదేశమునందు నిజ మయినయధికార మంతయు జనులయందే యుండుటచేత నింగ్లీషుప్రభుత్వమువారనక యింగ్లీషుమహాజను లనవలసి వచ్చినది. పేరునకు రా జున్నను రాజునకు సమస్తగౌరవములును గలిగి యున్నను, తన యాంతరంగిక సభాంగ మయినప్రతినిధిసంఘము వారియనుమతిని బొందక రా జొక్కకాసును స్వతంత్రముగా వెచ్చించుటకుఁగాని యొక్కక్రొత్త పన్నును గట్టుటకుఁగాని యొక్కక్రొత్తశాసనమును జేయుటకుఁగాని

మార్చుటకుఁగాని సమర్థుఁడు కాఁడు; కాఁబట్టి నిజమైనయధికార మంతయు జనప్రతినిధుల చేతులలోనే యున్నది ; ఆజనప్రతినిధులో జనులచేతులలో నున్నారు ; జనులయభిప్రాయానుసారముగా వర్తింపక పోయినపక్షమున జనప్రతినిధులుగా నుండుట సంభవింపనేరదు గాన వారు తమ్ము నియమించినమహాజనుల యుద్దేశములను గనిపెట్టియే యెల్లప్పుడు ననువర్తింపవలసినవారు గా నున్నారు; అందుచేత హూణదేశమునందు మహాజనులే నిజ మయిన యధికారు లనియు వారి యనుగ్రహమువలననే మనకార్యసాఫల్య మగు ననియుఁ జెప్పవలెను. కాఁబట్టి యిప్పుడు మనము చేయవలసిన కృత్యములు రెండున్నవి. అందు మొదటిది రాజ్యాంగవిషయమయిన జనస్వాతంత్ర్యములను జనులకుఁ దెలిపి వారికి వానియం దభిరుచి పుట్టించి తత్సంపాదననిమిత్తమయి వారు కృషి చేయునట్లు చేయుట. రెండవది యీమహాజనాభిప్రాయముల నన్నిటిని జక్కఁగా నింగ్లీషు మహాజనుల కెఱుకపడునట్లు చేయుట. వీనిలో మొదటికార్యము నిర్వహించుటకయి సమర్థు లయినవారు పనిపూని దేశములు తిరిగి దేశభాషలలో రాజ్యాంగధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను మహాజనులకుపన్యాసపూర్వకముగాను వేఱువిధముగాను బోధపఱుచుట, సులభశైలిని దేశభాషలలో నేతద్విషయ మయి సర్వజనసుబోధము లయిన గ్రంథములనువ్రాసి ప్రచురించి పంచిపెట్టి దేశమంతటను వ్యాపింపఁజేయుట, ఇట్టివిషయమున జరగిన వాదప్రతివాదములను సాధకబాధకములను రాజ్యాంగవిషయక ధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను వానివలన జనులకుఁ గలిగెడు క్షేమలాభములను దఱుచుగాసర్వజనసుగమ మగునట్లుగా దేశభాషావృత్తాంతపత్రికలయందు ఘోషించుచుండుట, మొదలయినపను లనేకములు జరగవలసియున్నవి. రెండవకార్య

మును సాధించుటకయికూడ సభలయందు నిశ్చయింపఁబడుచువచ్చెడు మహాజనాభిప్రాయము లెప్పటివప్పు డింగ్లాండులోఁ దెలియుచుండు నట్లు చేయుటకై యీదేశములోఁ బ్రకటింపఁబడెడుహూణవార్తాపత్రికలకు తంతివర్తమానములు పంపుట, సభోద్దేశములను జనాభిప్రాయములను దెలిపెడి పుస్తకముల నింగ్లీషుభాషయందు ముద్రింపించి వేలకొలదిపుస్తకముల నాదేశములో పంచిపెట్టించుట, హూణభాషా ప్రసంగములు చేయుటయం దత్యంతసమర్థు లయినజనప్రతినిధుల నింగ్లాండునకుఁబంపి వారు ముఖ్యపట్టణము లన్నియుఁ దిరిగి యింగ్లీషు మహాజనులకుహిందువులు పడుచున్న శ్రమలను వారికోరికలనుదెలుపుచుండునట్లుచేయుట, హిందూదేశాభివృద్ధియందాదరముగలయింగ్లీషు మహాజనులలోని తమమనుష్యులను గొందఱి నాదేశమందు మన పక్షమున విడువక పనిచేయుచుండున ట్లేర్పఱుచుట, మొద లయిన కార్యములు పెక్కులు జరగవలసియున్నవి. ఈపనులన్నియు ధనసాధ్యములుగాని వట్టిపొడిమాటలతో నెఱవేఱునవికావు. దేశక్షేమమనియు దేశాభిమానమనియు బోధించినంతమాత్రముచేత నెవ్వరునుకడుపున కన్నములేకుండ దేశములపాలయి తిరిగి శ్రమకోర్చి పనిచేయజాలరు. జాతిమతబాధకములు లేనియీదేశములో తిరిగి పనిచేయుటయేవిశేష ధనవ్యయములేక సాధ్యము కానప్పుడు, భార్యాపుత్రాదులను విడిచి కులమువారి బహిష్కారమును లక్ష్యపెట్టక మహాసముద్రములు దాటి వేలకొలఁది యోజనములదూరములో నున్నవిదేశములఁ బనిచేయునప్పు డెంతయధికధనము కావలసియుండునో మీరేయూహించుకోవచ్చును. కాఁబట్టి సర్వకార్యసాధక మయినధనమునుముందుగాఁజేర్చి యొకనిధి నేర్పఱచి దానిలోనుండి సమస్తవ్యయములును జరపుచుండవలయును. అంతకంతకు దారిద్ర్యదశను బొందుచు వచ్చుచున్న యీ

హిందూదేశమునం దీమహాకార్యమునకుఁ గావలసిన లక్షలకొలఁది రూప్యము లెక్కడనుండి వచ్చునని శంకింపఁ బనిలేదు. కాసాకకా సిచ్చిన భూపుఁడు కోటీశ్వరుఁ డగునన్న లోకోక్తిని మీరందఱు నెఱిఁగియే యున్నారు. అంతసామ్మొక్కనిని దెమ్మన్న దుర్భరముగా నుండునుగాని యిరువదియైదుకోట్లజనులుగలయీదేశమునందు జను లందఱు సంఘీభవించెడుపక్షమున కావలసినదానికంటెఁ బదిరె ట్లెక్కువధనమును పోగుచేయుటయైనను సుకరముగానే యుండును. అయినను మహాజనుల కీఘనకార్యముయొక్క గౌరవమును దెలిపి,యీ విషయమున వ్యయపెట్టినధన మంతయుఁ దమభవిష్యత్క్షేమమునిమిత్త మయి దాచుకొనుటయే యని వారిమనస్సులయందు నాటుకొనునట్లు చేసి, వారు చేసెడిదానములలో నిదియు నుత్తమ మయినదే యని వారిబుద్ధికిఁ దగునట్లు చేయవలెను. ఈవిషయమయి వ్యయము చేయుట శ్రేయోదాయకమని జనసామాన్యమున కెప్పుడు బుద్ధి పుట్టునో యప్పు డెంత ధన మయినను బహుస్వల్పకాలములోనే కూడఁ బడును. ఎవ్వరును రూపాయలును మాడలును నియ్యవలసినపని లేదు. అందఱును దమశక్త్యానుసారముగా సంవత్సరమునకు నాలుగు కాసులు మొదలుకొని తమకుఁ దోచినంతధనము నీనిధిమిత్తమయి పంపుచుండవచ్చును. అట్లుచేయుట యెవ్వరికిని కష్టముగా నుండదు. అంతేకాక పుత్రజననము వివాహము మొదలయినశుభకార్యములు సంభవించినప్పుడు తాము చేసెడుధర్మకార్యములలో నిది యొకధర్మ కార్యముగా భావించికొన్నిరూపాయల నిచ్చుచుండవలయును. వివా హాదులయందు మనవారు వేశ్యల కిచ్చుట మొదలయివానికిం దెంత ధనమును దుర్వ్యయము చేయుచున్నారు కారు? జనులనీతికి భంగకరము లయినయటువంటివిషయములలో పాడుచేసెడుధనములో